

UNIVERSUL TEATRAL BUCUREȘTEAN ȘI POLITICILE CULTURALE DUPĂ 23 AUGUST 1944. PRIN FURTUNILE REALISMULUI SOCIALIST (III)

LUCIAN SINIGAGLIA*

Resumé:

Dans ce chapitre, sont présentées les résultats de la recherche de performances basées sur le répertoire soviétique. La période étudiée s'étend du 23 août 1944 à la fin du 1955.

Mots-clés: répertoire, répertoire soviétique, idéologie, régisseurs, artistes dramatiques, scénographes.

Repertoriul

Cea dintâi componentă a actului teatral propriu-zis care a fost supusă presiunilor ideologice specifice unui regim totalitar a fost repertoriul. Deși țelul epocii era ca teatrul în totalitatea lui să fie un instrument de influență asupra conștiințelor, credem că în configurația acestui tot imaginar se pot identifica două mari categorii repertoriale: una pur propagandistică și una *normală*. Această ramificare este realizată din perspectiva timpului, dat fiind că, așa cum afirmam, intenția era ca orice spectacol să fie subsumat propagandei. Din rațiuni pe care le vom explica în cele ce urmează, considerăm necesar să împărțim prima categorie în două: repertoriul sovietic și repertoriul autohton. În ceea ce privește repertoriul *normal*, am inclus aici tot ce s-ar fi reprezentat dacă parcursul istoric al românilor n-ar fi fost pus sub pecetea sub pecetea niciunei dictaturi (cu toate riscurile pe care le presupun demersurile de acest fel). În cele ce urmează, în dezbaterile privind repertoriul, nu ne vom referi numai la texte (pe care le-am citit, în măsura în care ne-au fost accesibile), ci și la spectacolele propriu-zise care au pornit de la aceste texte.

1. Invazia pieselor sovietice

Explicația rolului prezenței masive a pieselor sovietice pe scenele românești poate fi găsită într-un articol semnat de profesorul T. Stănescu în *Teatru și sport* din 22 martie 1945 și intitulat *Ce cere publicul românesc de la teatrul sovietic*. Iată ce afirmă, printre altele, autorul: „Teatrului

* Dr. Lucian Sinigaglia este cercetător științific la Institutul de Istoria Artei „G. Oprescu” al Academiei Române. Adresă e-mail: lucian.sinigaglia@insse.ro.

sovietic, în măsura în care ne va fi înfățișat, *i se rezervă rolul cel mai mare în familiarizarea noastră cu noua societate plămădită de Lenin, întrucât puterea lui de convingere este infinit superioară oricărei alt tip de propagandă (s.n.)*¹. Credem că nu există o aserțiune mai relevantă, în pofda faptului că numele celui care a semnat textul nu spune nimic cititorului de azi. Este posibil ca unul din cei care începeau să se organizeze în puternicul corp propagandistic al vremii să fi semnat acest text cu pseudonim, ca să pară că ideile sunt ale unui spectator oarecare.

Ne permitem să enunțăm și o părere personală despre piesele sovietice care începuseră din ce în ce mai mult să acapareze scenele noastre. Nu vedem un interes real al publicului pentru piesele în sine. Ne referim la oamenii care nu uitau istoria României, mai mult sau mai puțin recentă. Majoritatea pieselor aveau ca subiect ceea ce sovieticii numeau «marele război de apărare a patriei». Până la 23 august 1944 românii luptaseră și se jertfiseră în bătălii contra Uniunii Sovietice. Este adevărat faptul că oastea română luptase ca aliată a armatelor Axei. Indiferent de această alianță, a cărei semnificație nu face obiectul prezentului studiu, luptele și jertfele erau imprimare adânc în conștiința populară românească. Ne punem întrebarea retorică: Cum s-ar fi bucurat cineva de vreun succes al armatei sovietice, care, pe deasupra, pusese stăpânire pe România? Intervine aici o problemă care ține de puterea artei, nu a propagandei. Dacă a existat vreun interes pentru un spectacol bazat pe o piesă sovietică ce avea ca temă războiul, acesta se datora dăruirii oamenilor de teatru. Uneori s-au făcut regii și scenografii interesante și s-a jucat cu patimă sau cu delicatețe. În definitiv, pe scenă se derulau povești cu și despre oameni și, prin puterea artiștilor, spectatorii puteau fi realmente emoționați. Că și această emoție putea fi folosită ideologic, aceasta ține de mecanismele inumane ale universului concentraționar care acaparase din nou România.

Precizăm că vom urma ordinea cronologică pentru prezentarea montărilor bucureștene ale pieselor sovietice. De la această regulă, excepție vor face reluările unei piese, pe care le vom prezenta în succesiunea primului spectacol cu lucrarea dramaturgică respectivă.

Fig. 1 – Aleksander Korneiciuk.

Prima piesă sovietică reprezentată la București a fost *Platon Krecet*², al cărei autor este Aleksander Korneiciuk. Scriitorul ucrainean a trăit între 1905 și 1972. Și-a început cariera literară ca scenarist al studiourilor cinematografice din Odessa și Kiev. A fost autorul operelor dramaturgice *Sfârșitul escadrei* (1933), *Platon Krecet* (1934), *Adevărul* (1937, aceasta fiind prima piesă sovietică în care Lenin apare ca personaj), *Bogdan Hmelnițki* (1938, piesă istorică care se baza pe faptele care au dus la alipirea Ucrainei la Imperiul Rus), *În stepile Ucrainei* (1940, a cărei temă era colectivizarea agriculturii), *În prima linie* (1942), *Makar Dubrava* (1948), *Crângul de călini* (1950), *Peste Nipru* (1960), *Prietenii mei* (1967). A fost un susținător al internaționalismului, în opoziție cu atitudinea naționalistă a unui grup de scriitori ucrainieni. În 1938, scriitorul a intrat în

anturajul lui Stalin, recomandat fiind de Nikita Hrușciiov și Lazar Kaganovici. În special piesa *În stepile Ucrainei* i-a plăcut liderului sovietic suprem, care i-a trimis autorului, după lectură, o entuziastă scrisoare. În perioadele 1934–1941 și 1946–1953 a condus Uniunea Scriitorilor din Ucraina. La terminarea celui de-al doilea război mondial, la care a participat ca reporter de front

¹ Prof. T. Stănescu, „Ce cere publicul românesc de la teatrul sovietic”, *Teatru și sport*, 22 martie 1945.

² Am încercat să uniformizăm grafia numelor rusești folosind alfabetul latin după cutumele românești actuale, așa cum scriem, de exemplu, Ceaikovski (nu Ceaicovschi).

și ofițer politic în cadrul armatei, Korneiciuk a avut mai multe funcții guvernamental-politice, notabile fiind cele de ministru de externe al Republicii Sovietice Ucrainiene, președintele Parlamentului ucrainean, membru al Sovietului suprem din URSS și Comitetului central al PC(b)US. În sursa documentară utilizată găsim aprecierea de interes pentru studiul nostru, potrivit căreia, în piesele lui Korneiciuk, abordarea psihologică a unor dileme morale surclasează „fervoarea ideologică”³.

Regizorul spectacolului a fost Vasile Niculescu, o prezență meteorică în peisajul teatral bucureștean. Din presă aflăm că acesta „era un tânăr absolvent al Conservatorului din Odessa, (...) român din Tiraspol, care a făcut studii serioase în mizerie la Moscova”⁴. Informațiile sunt contradictorii, în sensul că regizorul își făcuse studiile ori la Odessa, ori la Moscova, ori succesiv în cele două orașe. Expresia hilară «în mizerie» este fie o greșală de tipar (în acest caz, probabil că autorul anonim voise să scrie «în meserie»), fie o expresie care devoala, chiar și involuntar, amănunte despre traiul studenților din așa-zisul paradis sovietic. Dintr-un interviu cu regizorul, aflăm numele exact al instituției la care a studiat: Institutul Muzicalo-Teatral „Beethoven” din Odessa⁵. Insistăm asupra acestor amănunte, opinând că documentarea celor care scriau era precară (precizând, pentru echilibrul cercetării noastre, și faptul că și perioadele care au precedat momentele sovietizării se strecuraseră informații inexacte). Veleitarii care se alăturau propagandei pentru regimul care se instaura în ritm susținut se grăbeau să-și arate zelul.

Fig. 2-4 – Ana Luca, Marcel Gingulescu (fotografie din colecția Mihai Sarca) și Lilly Carandino, artiști care au jucat în spectacolul *Platon Krecet* (regia Vasile Niculescu).

Premiera piesei lui Korneiciuk a avut loc la Sala Studio a Naționalului bucureștean pe 12 februarie 1945. În scenografia concepută de Jules Perahim⁶, au evoluat actorii Emil

³ Sursa principală a informațiilor despre Aleksander Korneiciuk este pagina de internet https://en.wikipedia.org/wiki/Oleksandr_Korniychuk, accesată pe data de 17 mai 2023. Informațiile au fost coroborate, în măsura posibilului, cu cele oferite de alte surse.

⁴ „Un membru al Sovietului suprem va fi reprezentat pe scena Studioului. Amănunte în legătură cu *Platon Krecet*”, articol nesemnat, *Teatru și sport*, 15 februarie 1945.

⁵ „Omul este cel mai prețios capital”, articol nesemnat, *Teatru și sport*, 1 februarie 1945.

⁶ Jules Perahim (1914–2008, numele adevărat fiind Iuliș Blumenfeld) a fost artist plastic și profesor. După studii făcute sub îndrumarea profesorilor Costin Petrescu și Nicolae Vermont, s-a afirmat ca membru marcant al mișcării

Botta⁷ (în rolul titular), Lilly Carandino⁸ (Lida), Ana Luca⁹ (Maria Tarasova Krecet), Emilia Cozachievi¹⁰ (Valia), Carmen Tăutu¹¹ (Maia), Victoria Corciov¹² (Bocikariova), Nelly Dordea¹³ (Hristina), Nicu Dimitriu¹⁴ (Pavel Berest), Marcel Gingulescu¹⁵ (Arkadi Pavlovici), Haralambie Polizu¹⁶ (Bublik), Nicolae Făgădaru¹⁷ (Stiopa). Dintr-o cronică semnată de Mihai Atanasiu aflăm atât care este tema piesei, cât și unele opinii despre interpretare: „*Platon Krecet* este în primul rând o frescă socială, care urmărește să ne prezinte prin mijloacele evoluției scenice pasiunea și spiritul de jertfă, care în Rusia contemporană se folosesc pentru sănătatea poporului. Eroul piesei este un medic, dar nu un profesionist oarecare, ci un om idealist, un apostol al științei, o făptură cu toate puterile devotate permanent unui ideal: prelungirea duratei vieții omenești prin mijloacele chirurgiei. Pentru îndeplinirea acestui ideal, Platon Krecet face toate sacrificiile, depășindu-se în fiecare clipă,

suprerealiste românești. După introducerea legislației antisemite în România, a plecat în URSS. Perioada în care a stat acolo și întoarcerea, despre care unele surse afirmă că s-a petrecut o dată cu venirea Diviziei „Tudor Vladimirescu”, trebuie supuse unei cercetări amănunțite, care, după știința noastră, nu s-a realizat. Reîntors în România, Jules Perahim a devenit unul dintre artiștii-far ai realismului socialist. În ciuda acestui fapt de netăgăduit, artistul a realizat creații scenografice valoroase. A fost profesor de grafică și scenografie la Institutul de Arte Plastice din București (1948–1956) și redactor șef al revistei *Arta plastică* (1956–1946). A fost căsătorit cu actrița Agnia Bogoslava și cu istoricul de artă Marina Vanci. *Apud* Constantin Prut, *Dicționar de artă modernă și contemporană*, Iași, Editura Polirom, 2016 p. 512–513, și informații preluate din diverse scrieri memorialistice. Precizăm că indicarea numelui real al oricărei persoane care apare în decursul întregului studiu este făcută în sens strict documentar. De asemenea, precizăm că va exista o singură referință (notă de subsol) în cazul în care un artist apare evocat de mai multe ori.

⁷ Emil Botta (1911–1977) a fost actor și poet. Începând din 1932, vreme de mai bine de patru decenii, a jucat la Teatrul Național din București. A fost un colaborator de valoare al teatrului radiofonic (de mare implicare psihologică sunt creațiile făcute în rolurile Astrov în *Unchiul Vania* de A. Cehov, Karandîșev în *Fata fără zestre* de Al. Ostrovski și Ion din *Năpasta* de I.L. Caragiale) și al cinematografului (de neuitat fiind prezența sa în rolul Profesorul Paveliu din filmul *Reconstituirea*, regizat de Lucian Pintilie). Dintre volumele de poezii, amintim *Pe-o gură de rai* și *Un dor fără sațiu*, bine primite de critici de seamă, precum Vladimir Streinu și Șerban Cioculescu. Era fratele scriitorului Dan Botta și a fost căsătorit cu actrițele Ulpia Herjeu și Doina Tuțescu. Informația conform căreia a fost căsătorit și cu actrița Maria Botta este falsă.

⁸ Lilly Carandino (1909-1995) a fost actriță. A jucat pe scenele unor teatre particulare, în special la Compania Bulandra și asociații, și la Naționalul bucureștean. A fost soția criticului teatral N. Carandino. Membru de frunte al Partidului Național-Tărănesc, N. Carandino a fost implicat împreună cu soția în ceea ce s-a numit incidentul de la Tămădău din 1947. Lilly Carandino a fost arestată împreună cu oamenii politici care voiau să părăsească România aflată în vădit proces de comunizare. Eliberată în preajma anului 1964, Lilly Carandino a mai apărut sporadic pe scena Teatrului de Stat din Ploiești.

⁹ Ana Luca (?–1957) a fost actriță și scriitoare. S-a format sub îndrumarea Aristizzei Romanescu, fiind colegă de an cu Elvira Popescu, și și-a desfășurat primii ani ai carierei la Iași. A venit la București, unde a jucat pe scena Companiei Davila și pe cea a Teatrului Comedia (în diverse etape ale existenței acestuia), figurând apoi timp îndelungat printre actorii Teatrului Național din București. După 1948 a jucat scurt timp la Teatrul din Reșița, încheindu-și activitatea scenică la teatru unde a debutat. A jucat în filmul *Citedela sfărâmată*, preluând rolul Savantei Dinescu în care fusese distribuită inițial Lucia Sturdza-Bulandra. Ana Luca a scris piesa *Pe drumul soarelui* și a publicat versuri și proză. Din păcate, colectivul care a lucrat la *Dicționarul General al Literaturii Române* (la care ne vom referi în cele ce urmează cu acronimul *DGLR*) a ignorat-o.

¹⁰ Emilia Cozachievi¹⁰ a fost actriță. A avut-o ca profesoară pe Lucia Sturdza-Bulandra. Artista a jucat pe scena Naționalului bucureștean, fiind apoi membră a colectivului Teatrului Tineretului pe tot parcursul existenței acestuia.

¹¹ Carmen Tăutu a fost actriță. A jucat la Teatrul Național din București și la Teatrul din Petroșani.

¹² Victoria Corciov a fost o actriță care și-a dedicat întreaga carieră Naționalului bucureștean, unde a jucat roluri de compoziție și de culoare.

¹³ Nelly Dordea a fost actriță. A jucat pe scena Teatrelor Naționale din Craiova și București. A fost căsătorită cu actorii Ioachim Dordea și Mircea Balaban.

¹⁴ Nicu Dimitriu a fost actor. A jucat pe scena Teatrelor Naționale din Craiova și București. Dintre creațiile făcute la teatrul radiofonic, le amintim pe cele din *Despot Vodă* de Alecsandri, *Afacerile sunt afaceri* de O. Mirabeau și *În amurg* de G. Hauptmann. Nu trebuie confundat cu Nae Dimitriu, actor al Naționalul clujean.

¹⁵ Marcel Gingulescu (1901–1985, date furnizate de colecționarul Mihai Sarca) a fost actor. A apărut întâi pe scenele unor teatre de revistă, apoi a fost, printre altele, unul din partenerii artiștilor Marioarei Voiculescu, Dida Solomon-Callimachi și Ion Iancovescu la teatrele conduse de aceștia. Între timp, a studiat teatrul cu Maria Filotti și, mai bine de 25 de ani, a jucat pe scena Teatrului Național din București. A fost tatăl lui Mihai Gingulescu, actor la Naționalul din Târgu-Mureș.

¹⁶ Haralambie Polizu (1897–1991) a fost actor de teatru și film. A jucat un mare număr de stagioni pe scena Naționalului bucureștean, fiind apoi membru al colectivului Teatrului Tineretului.

¹⁷ Nicolae Făgădaru a fost actor de teatru și film. A jucat pe scena Naționalului bucureștean, fiind apoi membru al colectivului Teatrului Tineretului. Nicolae Făgădaru a fost căsătorit cu actrițele Maria Burbea și Geta Cibolini.

urmărind să atingă perfecțiunea, dar fără a pierde contactul cu realitățile și fără a se îndepărta de pasiunile omenești în cuprinsul cărora dragostea se înscrie la loc de frunte. (...) Dl Emil Botta a redat cu mijloace de sinceră trăire și cu o tendință de a împlini forța necesară (portretizării) doctorului Krecet. (...) Cu o aleasă discreție, cu o intensă frământare, cu un nevinovat amestec de formule feminine și de înțelegere a vieții sociale, dna Lilly Carandino a zămislit firesc și omenește pe arhitecta Lida, în care se regăsesc multe din trăsăturile femeii ruse”¹⁸. Iată cum își începe Rubio Liviu cronică la *Platon Krecet* publicată în *Spectator*: „Integrat societății pe care o servește – cum nu se găsește în nicio altă parte în afara Uniunii Sovietice – *artistul nu poate să scape nicio clipă (s.n.)* din mișcarea din care face parte: i se pare năstrușnic să se ocupe de baliverne sau banalități în timp ce un popor întreg construiește giganti ca aceia din Dnieprostroi sau Magnitogorsk”¹⁹. Dacă despre interpretarea dată Lidei de Lilly Carandino opinia cronicarului de la *Spectator* coincide cu cea a publicistului care a scris în *Teatru și sport*, altfel stau lucrurile în ceea ce-l privește pe interpretul rolului titular: „Dl Botta a făcut tot ceea ce a putut pentru a-l înstrăina pe eroul principal de intențiile autorului: intonații false și, pe deasupra, un joc (...) care nu are ca model decât o expresie dezarticulată, cu care dl Botta a împleticit și sugrumat pe Oswald din *Strigoii (piesa lui Ibsen, n.n.)*. (...) Platon Krecet nu e un erou banal, fantastic și hamletian”²⁰.

Piesa lui Korneiciuk a fost readusă pe scena Institutului de Artă Teatrală și Cinematografică (1951) și pe cea Naționalului Bucureșten (1954) sub bagheta regizorală a lui Alexandru Finți²¹. Artistul își demonstrase întreaga disponibilitate pentru abordarea repertoriului sovietic, mărturie fiind spectacolele puse în scenă la Teatrul Armatei, instituție artistică pe care o și condusese în perioada 1948-1953. Când a montat *Platon Krecet*, începuse perioada în care Alexandru Finți era prim regizor la Sala Studio a Teatrului Național, în timp ce Sică Alexandrescu²² rămăsese numai cu titlul de prim regizor la Sala Comedia a aceluiași teatru. Presupunem că Sică Alexandrescu a redevenit singurul prim regizor al întregului Național bucureșten numai după ce Alexandru Finți a fost numit profesor titular de arta actorului la Institutul de Artă Teatrală și Cinematografică²³.

Fig. 5 – Alexandru Finți în vremea primelor stagioni în care a jucat la Compania Bulandra și asociații (reproducere după un program de sală din colecția Lucian Sinigaglia).

¹⁸ Mihai Atanasiu, „Cronica teatrală”, *Teatru și sport*, 15 februarie 1945.

¹⁹ Rubio Liviu, „Cronica teatrală”, *Spectator*, 15 februarie 1945.

²⁰ *Ibidem*.

²¹ Alexandru Finți (1910–1972) a fost actor de teatru, regizor și profesor universitar. A debutat pe scena Naționalului bucureșten, fiind apoi, timp de 15 stagioni, unul dintre principalii actori angrenați în spectacolele Companiei Bulandra și asociații. Cu ocazia introducerii legilor rasiale, Alexandru Finți a devenit membru al echipei Teatrului Barașeum. După 23 august 1944, a jucat câteva roluri la Teatrul Național din București, dedicându-se apoi regiei și pedagogiei. Principalele sale realizări au fost cele de la Național și de la Teatrul Armatei (aici fiind și director între 1948–1953). Alexandru Finți s-a distins ca un bun profesor de arta actorului, care continua munca de la catedră prin procesul pregătirii spectacolelor pe care le regiza, fiind preocupat mai ales de jocul actorilor, în detrimentul găsirii unor soluții regizorale bogate în idei. O parte din aceste informații au fost preluate din Claudia Dimiu, Daria Dimiu, *În pas de teatru pe Bulevard. O istorie a Teatrului Nottara*, Editura Alpha MDN, Buzău, f.a., p. 49–50.

²² Sică Alexandrescu (1896-1973, numele său adevărat fiind Vasile Alexandrescu) a fost regizor de teatru și film și director al mai multor teatre.

²³ Nu cunoaștem cu exactitate data la care Alexandru Finți a fost numit profesor titular. Informațiile privind statutul celor doi regizori amintiți sunt preluate din programele de sală din acea perioadă.

Fig. 6 – Marga Barbu și Constantin Codrescu, doi dintre interpreții spectacolului *Platon Krecet* (regia Alexandru Finți, IATC, 1951), aici parteneri în filmul *Nepoții gornistului* (regia Dinu Negreanu).

Din distribuția spectacolului studențesc au făcut parte, printre alții, Constantin Codrescu²⁴ (în rolul titular), Marga Barbu²⁵ (Lida), Ileana Predescu²⁶ (Maria Tarasova Krecet), Zoe-Maria Ionescu (Hristina), Liliana Tomescu²⁷ (Bocikariova), Silvia Brădescu (Valia), Iulian Marinescu (Pavel Berest), Lucian Dinu (Arkadi Pavlovici), Ion Ciprian²⁸ (Stiopa). Spectacolul a fost considerat „demn de un teatru profesionist”²⁹,

²⁴ Constantin Codrescu (1931–2022) a fost actor de teatru și de, regizor, profesor și director de teatru. A jucat la Naționalul bucureștean, la Teatrul pentru copii și tineret, Teatrul Mic și la Teatrul din Botoșani, printre altele. A fost conferențiar, apoi profesor la Institutul de Teatru la Tîrgu Mureș și director al teatrelor din Brăila și Sfântu Gheorghe. La teatrul radiofonic a interpretat rolurile titulare din *Hamlet* de Shakespeare și *Rudin* de I. Turgheniev, Andrei Pietraru în *Suflete tari* și Gelu Ruscanu în *Jocul ielelor* de Camil Petrescu, Robert în *Viraj periculos* de J.B. Priestley. A fost căsătorit cu actrițele Valeria Gagealov și Marga Barbu (care, în timpul căsătoriei cu actorul, a jucat sub numele Marga Butuc-Codrescu), monteuză Adina Georgescu și actrița Ildikó Codrescu.

²⁵ Marga Barbu (1929–2009) a fost actriță de teatru și film. Și-a desfășurat întreaga carieră teatrală pe scena Teatrului Armatei/Nottara. La teatru radiofonic a făcut o creație în Claire din *Echilibru fragil* de E. Albee. A fost căsătorită cu actorul Constantin Codrescu și cu scriitorul Eugen Barbu. Debutând sub numele Marga Butuc, a jucat apoi purtând succesiv numele soților. Menționăm că în cele ce urmează vom folosi semnul „/” pentru a marca atât alternanța actorilor într-un rol, cât și schimbarea de denumire a unor teatre.

²⁶ Ileana Predescu (1927–1996) a fost actriță de teatru și film. Și-a desfășurat aproape întreaga carieră pe scena Teatrului Municipal/Bulandra), jucând o perioadă și pe scena Teatrului Nottara. La teatru radiofonic a creat roluri de mare forță dramatică în Amanda în *Menajeria de sticlă* de T. Williams, Mary în *Lungul drum al zilei către noapte* de E. O’Neill și Kate în *Toți fiii mei* de A. Miller. A fost căsătorită cu regizorul George Rafael.

²⁷ Liliana Tomescu (1929–2021) a fost actriță. Până la plecarea din țară, a jucat la Teatrul Municipal și la Teatrul Armatei/Nottara, la acesta din urmă timp de peste 25 de ani. În 1980 a emigrat în Suedia, unde a activat ca profesoară și traducătoare. La teatrul radiofonic a realizat creații memorabile în rolul titular în *Anna Christie* de E. O’Neill, Olwen din *Viraj periculos* de J.B. Priestley, Margot din *Mașina de scris* de J. Cocteau. A fost căsătorită cu actorul Lucian Muscurel.

²⁸ Ion Ciprian (1932–?) a fost actor de teatru și film. A jucat pe scena Naționalului bucureștean, la Teatrul pentru copii și tineret și la Teatrul Mic. A fost fiul actorului și dramaturgului G. Ciprian și fratele actorului Alexandru Ciprian.

²⁹ *Apud* Elisabeta Munteanu, *Dimineața actorilor*, București, Editura Meridiane, 1988, p. 161. De menționat faptul că autoarea cărții nu a indicat sursa citatului.

lucru explicabil atât prin faptul că în distribuție erau și artiști care aveau să ajungă departe, cât și faptul că Alexandru Finți începea, probabil, să fie pedagogul despre care se va vorbi ulterior cu admirație.

Fig. 7 – Sonia Cluceru și Geo Barton în *Platon Krecet* (regia Alexandru Finți, TNB, 1954).

Regizorul a reluat această piesă scrisă de Korneiciuk la Naționalul bucureștean (4 noiembrie 1954). Reînscirerea în repertoriul Naționalului se datora probabil faptului că ideologia credeau că o piesă despre medici ar putea atrage mai lesne publicul intelectual. O asemenea presupunere e oarecum anihilată de un citat extras din opiniile autorului, introdus de Horia Deleanu³⁰ în programul de sală: „Treaba noastră este să zugrăvim oamenii înaintați ai epocii noastre și să iubim acești eroi (...), chiar dacă ei nu prezintă, în raport cu constructorii activi ai socialismului, trăsături excepționale”³¹. Ne întrebăm cum pot fi catalogați medicii (ei fiind, în bună măsură, protagoniștii piesei) ca fiind în afara categoriei constructorilor activi ai oricărei societăți.

³⁰ Horia Deleanu (1919–1998) a fost teatrolog, dramaturg, traducător și publicist. Începând cu 1950, timp de câteva decenii, a predat istoria teatrului universal contemporan la Institutul de Artă Teatrală și Cinematografică. A fost redactor al publicației *Veac nou* (1945–1953) și primul redactor șef al revistei *Teatrul* (între 1956 și 1958). După trecerea valurilor realist-socialiste, care i-au acoperit și scrierile sale, Horia Deleanu s-a dovedit a fi un analist fin al problemelor teatrului contemporan, așa cum a dovedit-o în volumele de teatrologie *Dileme și pseudodileme teatrale* și *Teatru – antiteatru – teatru* (ambele apărute în 1972) și *Modernitatea teatrului* (1987). A tradus lucrări literare scrise de Ilya Ehrenburg, Konstantin Simonov, Evgheni Petrov, Leonid Leonov. Munca sa pedagogică a fost apreciată de studenți, care i-au preluat îndemnul de a da la o parte paginile introductive din manualele sale mai vechi, pentru a găsi adevăruri perene. Sursa unora dintre informații este *DGLR*, vol. C–D, Editura Univers Enciclopedic, București, p. 616–617.

³¹ Apud Horia Deleanu, *Un mare dramaturg contemporan – Aleksander Korneiciuk*, în programul de sală al spectacolului *Platon Krecet*, Teatrul Național I.L. Caragiale, București, stagiunea 1955–1956, p. 14.

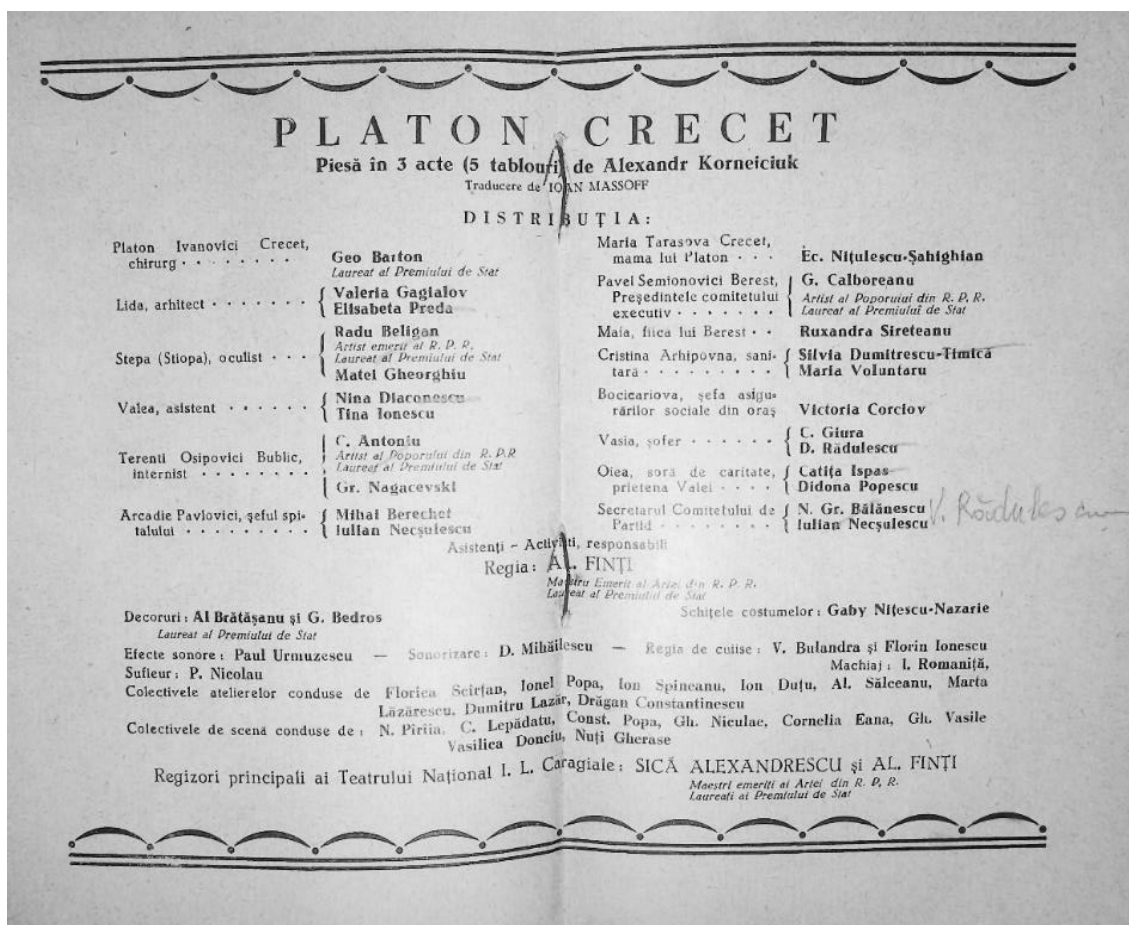

Fig. 8 – Distribuția spectacolului *Platon Crecet* de Al. Korneiciuk (Teatrul Național din București, regia Alexandru Finți, 1954; reproducere după programul de sală din colecția Lucian Sinigaglia).

Numele interpreților și cele ale scenografilor pot fi citite în reproducerea din fig. 8. De notat faptul că inițial rolul Mariei Crecet a fost interpretat de neuitata Sonia Cluceru³², care a încetat din viață la câteva luni de la premieră.

Horia Deleanu a fost și autorul cronicii publicate în *Contemporanul*, din care extragem câteva considerații pe linia normativelor: „Am avut tot timpul sentimentul că în spectacol avem de-a face nu cu un oarecare om de partid Berest, ci cu *omul de partid* (s.H.D.), cu activistul pe care îl întâlnim cu dragoste în cele mai diferite împrejurări. G. Calboreanu a reușit să ridice interpretarea sa la înălțimea unei zugrăviri *tipice* (s.H.D.; *să amintim că era epoca în care se discuta foarte mult pe marginea semnificațiilor tipicului, n.n.*) a omului de partid, nealterând cu nimic conținutul concret al lui Berest. Izbânda lui G. Calboreanu constituie un succes (...) pe linia teatrului românesc pe drumul realizării scenice convingătoare, puternice, a omului de partid”³³.

³² Sonia Cluceru (1892–1955) a fost actriță de teatru. A avut o însemnată carieră pe scena Naționalului bucureștean. A se vedea monografia Virgil Brădățeanu, *Sonia Cluceru*, Editura Meridiane, București, 1964.

³³ Horia Deleanu, „Tineretea unei piese”, în *Contemporanul*, 3 decembrie 1954.

Fig. 9 – Scenă din spectacolul *Platon Krecet* (regia Alexandru Finți, TNB, 1954), cu Maria Voluntaru, Costache Antoniu, Elisabeta Preda, George Calboreanu, Victoria Corciov, Matei Gheorghiu, Geo Barton și Ecaterina Nițulescu-Șahighian (de la stânga la dreapta; fotografie din programul de sală aflat în colecția Lucian Sinigaglia).

Reluând firul cronologic pornit de la premiera pe țară a piesei *Platon Krecet* de Al. Korneiciuc, notăm că următoarea piesă sovietică montată la București a fost *Invația* de Leonid Leonov. Dramaturgul a trăit între 1899 și 1994. Tatăl acestuia, Maxim Leonov, a fost membru al grupării literare conduse de Ivan Surikov, apoi a celei numite Sreda (în care activau și pe M. Gorki, L. Andreev, I. Bunin). În timpul războiului civil, L. Leonov a fost reporter de partea armatei roșii. Prima sa piesă, *Untilovsk* (1923), montată în regia lui Konstantin Stanislavski, a stârnit observații critice din partea lui Anatol Lunacearski, estetician marxist și comisar al poporului în domeniul educației. Leonov l-a ajutat pe Gorki să înființeze Uniunea scriitorilor sovietici. A fost corespondentul ziarului *Pravda* la procesul de la Nürnberg, apoi deputat în Sovietul suprem și academician. Dintre piesele de teatru care s-au reprezentat pe scenele românești amintim: *Invația*, *Caleașca de aur*, *Un om obișnuit*, *Vifornița*. În anul morții i-a apărut romanul naționalist-religios *Piramida*³⁴.

Fig. 10 – Leonid Leonov.

³⁴ Sursa principală a informațiilor despre Leonid Leonov este pagina de internet https://en.wikipedia.org/wiki/Leonid_Leonov, accesată pe data de 18 mai 2023. Informațiile au fost coroborate, în măsura posibilului, cu cele oferite de alte surse.

Fig. 11 – Emilia Predescu-Manta, una din actrițele care au jucat în *Invația* de L. Leonov (regia Nicolae Massim; fotografie din colecția Mihai Sarca).

La Teatrul Muncitoresc (denumire purtată de fostul Teatru Muncă și Voie Bună fondat de V.I. Popa), premiera spectacolului *Invația* a avut loc în martie 1945. Sub conducerea regizorală a lui Nicolae Massim³⁵ și în cadrul scenografic imaginat de artiștii Elena Pătrășcanu³⁶ și Alexandru Brătășanu³⁷, în piesa lui L. Leonov au evoluat, printre alți artiști, Maria Sandu³⁸, Vali Voiculescu³⁹, Emilia Predescu-Manta⁴⁰, Cezar Rovințescu⁴¹, Costin Iliescu⁴², Dinu Macedonski⁴³, Ion Focșa⁴⁴. Câte ceva despre subiect și interpretare găsim în cronică apărută în *Spectator*, din care cităm: „*Invația* e un episod dramatic luat din războiul actual dintre poporul rus și germani (*probabil că, în enumerarea combatanților, ne confruntăm cu o simplificare propagandistică, n.n.*). (...) Piesa e bine construită: psihologia personajelor este atent urmărită, acțiunea (este) atent gradată, conflictul (este) cu virtuozitate speculat. (...) Interpretarea (este) foarte bună, în frunte cu cea a Mariei Sandu, a cărei lipsă de

³⁵ Nicolae Massim (1909–1981) a fost regizor. A montat spectacole la Teatrul Ligii Culturale, la Naționalul bucureștean, la Teatrul Țândărică (al cărui co-fondator a fost), la Teatrul Muncitoresc și la Teatrul Tineretului (pe toată durata existenței acestuia). La ultima instituție teatrală menționat, a fost un adevărat mentor pentru actorii tineri și chiar pentru mulți artiști experimentați.

³⁶ Elena Pătrășcanu (1914–2000, numele adevărat fiind Hertha Schwamen) a fost artist plastic. A studiat la Viena sub îndrumarea profesorului Oskar Strnad, specializându-se în arte aplicate. A fost asistenta profesorului Strnad la realizarea scenografiei mai multor spectacole, experiența cea mai semnificativă fiind lucrul la montarea operei *Oberon* de Weber, în regia lui Marx Reinhardt, pe scena Festivalului din Salzburg. După 1944 a fost printre fondatorii teatrului românesc de păpuși, colaborând în acest domeniu cu Lucia Calomeri, Lena Constante, Elena Popescu-Râmnicianu, Alexandru Brătășanu, Nicolae Massim. În aprilie 1948, a fost arestată împreună cu soțul ei, liderul comunist Lucrețiu Pătrășcanu. Și-a reluat activitatea artistică cel mai probabil în 1956, după executarea unei pedepse în închisoare și a trecerii unei perioade în care a avut interdicția de a lucra în teatru, și și-a încheiat-o în 1983, fiind printre artiștii înzestrați real talent. S-a recăsătorit cu regizorul grec Yannis Veakis, stabilit în România, artista asociindu-și și numele acestuia.

³⁷ Alexandru Brătășanu (1901–1972) a fost artist plastic. După studii de pictură la Paris, avându-l ca profesor, printre alții, pe Fernand Léger, a colaborat timp de mai bine de un sfert de veac la realizarea dimensiunii scenografice a unor importante spectacole montate pe scene bucureștene și din țară. A fost profesor de artă scenografică la Institutul de Arte Plastice din București.

³⁸ Maria Sandu a fost actriță. A evoluat pe scena Companiei Bulandra și asociației, la Teatrul Barașeum, la Teatrul Muncitoresc și la Teatrul Armatei.

³⁹ Vali Voiculescu (1922–2013) a fost actriță. A jucat pe scenele unor teatre particulare, la Teatrul Muncitoresc, fiind apoi o artistă de marcă a Teatrului din Brașov și a Teatrului Municipal/Bulandra. A fost căsătorită cu actorul Marius Pepino.

⁴⁰ Emilia Predescu-Manta a fost actriță. A studiat cu Lucia Sturza-Bulandra. A jucat pe scenele Teatrului Muncă și Voie Bună, Teatrului Muncitoresc, Teatrului Municipal, Teatrului pentru tineret și copii, Teatrului Mic. A fost căsătorită cu actorul Ion Manta.

⁴¹ Cezar Rovințescu (?–1959) a fost actor. A jucat pe scenele bucureștene ale teatrelor Muncă și Voie Bună/Muncitoresc, Național și Tineretului. A fost căsătorit cu actrița Mimi Rovințescu.

⁴² Costin Iliescu a fost actor. A jucat la Teatrele Muncă și Voie Bună/Muncitoresc, apoi pe scenele din Baia Mare, Brăila și Botoșani.

⁴³ Dinu Macedonski a fost actor. A jucat pe scenele teatrelor Liga Culturală, Muncă și Voie Bună/Muncitoresc și Muncitoresc CFR.

⁴⁴ Ion Focșa (1925–2012) a fost actor. Printre scenele pe care a jucat amintim Naționalul bucureștean și Studioul Actorului de Film. Apoi, la Teatrul din Pitești, începând din 1958, a făcut creații memorabile jucând câteva decenii. Ion Focșa a publicat ciclul memorialistic *Ghinioul a fost norocul meu*. A fost căsătorit cu actrița Ileana Focșa.

pe scenele românești a fost resimțită timp de patru ani (*artista jucase la Teatrul Barașeum, în virtutea aplicării odioaselor legi rasiale, n.n.*)⁴⁵. Finalul cronicii ne lasă perplecși: „Excelenți câțiva actori legionari în roluri de soldați nemți sau în figurație de ruși trădători”⁴⁶.

Fig. 12 și 13 –Eugenia Bosânceanu și Constantin Ramadan în *Invazia* de L. Leonov (regia George Rafael).

Piesa lui Leonov s-a reluat pe 1 decembrie 1955 la Teatrul Armatei. Regizor a fost George Rafael⁴⁷, iar scenografia le-a aparținut artistelor Ofelia Tutoveanu⁴⁸ și Paula Brâncoveanu⁴⁹. Amintim numele actorilor implicați în reprezentațiile cu *Invazia*: Eugenia Bosânceanu⁵⁰ (Olga), Maria Sandu (Anna Nikolaevna, rol pe care îl jucase și pe scena Teatrului Muncitoresc în 1945), Constantin

⁴⁵ „Cronica teatrală”, articol nesemnat, *Teatru și sport*, 5 aprilie 1945.

⁴⁶ *Ibidem*.

⁴⁷ George Rafael (1920–1984) a fost regizor de teatru. După studii de arta actorului, s-a îndreptat spre regie. A activat astfel ca regizor al Teatrului Armatei/Nottara timp de peste 30 de ani. Pe lângă montarea de răsunet a piesei ionesciene *Scaunele* (1965), a reușit, cu migală, să facă spectacole remarcabile pornind și de la piese de factură bulevardieră. George Rafael a avut și activitate didactică la IATC. A fost căsătorit cu actrița Ileana Predescu.

⁴⁸ Ofelia Tutoveanu a fost artist plastic, dedicându-și întreaga activitate realizărilor scenografice, mai ales în domeniile operii și baletului. Dintre spectacolele Operei Română din București pentru care a proiectat decorurile și/sau costumele cităm: *Călărețul de aramă* de R. Glier, *Lakmé* și *Coppelia* de L. Délibes, *Haiducii* de H. Jerea, *Călin* de A. Mendelssohn, *Răpirea din serai* de W.A. Mozart, *Oedip* de G. Enescu, *Evgheni Oneghin* și *Frumoasa din pădurea adormită* de P. Ceaikovski, *Tricornul* și *Amorul vrăjitor* de M. de Falla, *Otello* de Verdi, *Romeo și Julieta* de S. Prokofiev, *Șeherezada* de N. Rimski-Korsakov, *Orfeu* de Ch.W. Gluck, *Cavalerul rozelor* de R. Strauss, *Motamul încălțat* și *Nastasia* de C. Trăilescu, *Întoarcerea în adâncuri* de M. Jora, *Don Giovanni* de W.A. Mozart, *Liliacul* de J. Strauss, *Rapsodiile I și II* de G. Enescu, *Sărbătoarea primăverii* de I. Stravinski, *Don Quijote* de L. Minkus. A fost căsătorită cu omul politic comunist Emil Drăgănescu.

⁴⁹ Paula Brâncoveanu a fost artist plastic. La fel ca și colega sa Ofelia Tutoveanu, cu care a și colaborat la elaborarea unor decoruri și costume, artista a activat preponderent în domeniile operii și baletului. Printre realizări, se numără scenografiile pentru spectacolele *Călărețul de aramă* de R. Glier, *Lakmé* și *Coppelia* de L. Délibes, *Haiducii* de H. Jerea, *Călin* de A. Mendelssohn, *Răpirea din serai*, *Così fan tutte* și *Flautul fermecat* de W.A. Mozart, *Evgheni Oneghin* și *Spărgătorul de nuci* de P. Ceaikovski, *Răscoala* de Gh. Dumitrescu, *Cavalleria rusticana* de P. Mascagni, *Vals* și *Bolero* de M. Ravel, *Bal mascat* de G. Verdi, *Prometeu* de D. Popovici, *Galileo Galilei* de C. Cezar, *Petrușka* de I. Stravinski, *Concertino* de D. Lipatti, *Seară vieneză*, *Prinț și cerșetor* de L. Profeta, *Mireasa vândută* de B. Smetana, *Fidelio* de L. van Beethoven, *Turandot* de G. Puccini, *Albert Herring* de B. Britten, *Till Eulenspiegel* de R. Strauss, *Carmen* de Bizet-Șcedrin, *Carnavalul* de R. Schumann, *Andrea Chenier* de U. Giordano, *Cocoșatul de la Notre Dame* de C. Pugni, R. Glier și S. Vasilenko.

⁵⁰ Eugenia Bosânceanu (1925–2018) a fost actriță de teatru și film. A jucat timp de două decenii în spectacolele Teatrului Armatei/Nottara și a evoluat în câteva zeci de filme. Artista a avut și marele merit de a răspunde solicitărilor studenților la regie film de a apărea în filmele lor de școală. Eugenia Bosânceanu fost căsătorită cu actorul Costache Diamandi, fiica lor fiind actrița Aristița Diamandi.

Codrescu (Kolesnikov), Villy Ronea⁵¹ (Talanov), Val. Săndulescu⁵² (Feodor), Constantin Ramadan⁵³ (Faiunin), V. Maximilian⁵⁴ (Patronul), George Mazilu⁵⁵ (Spure), Ecaterina Ionescu (Doica), Sandu Sticlaru⁵⁶. Câteva considerații despre subiect oferea articolul de prezentare a spectacolului din revista *Teatru și muzică*: „Micul orașel în care a trăit și a muncit doctorul Talanov este invadat de hitleriști. Împotriva cotropitorilor și a uneltelor lor, luptă pe ascuns, cu o îndârjire necruțătoare, oamenii sovietici rămași în localitate. (...) Feodor, fiul doctorului, închis până atunci pentru o încercare de omor din gelozie, prezintă serioase motive de îngrijorare pentru toți ceilalți (...). Încercările grele prin care trec oamenii sovietici stărnesc însă în conștiința lui Feodor ura neîmpăcată împotriva dușmanilor și-l fac să devină unul din cei mai destoinici partizani; el nu pregetă să-și dea viața pentru țara și poporul său. Când glorioasele oștiri sovietice eliberează orașul vremelnice ocupat, bătrâna mamă a lui Feodor nu-și plânge fiul mort (...), căci ea și-a regăsit copilul de care este mândră și-l va purta veșnic în inimă”⁵⁷.

Prin premiera piesei *Așa va fi*, care a avut loc pe 20 mai 1945 la Naționalul bucureștean, dramaturgia lui Konstantin Simonov și-a făcut intrarea în viața noastră teatrală, pe care nu o va părăsi multă vreme. Scriitorul a trăit între 1917 și 1979. Tatăl său era de origine nobilă. Simonov a studiat la Institutul de Literatură Maxim Gorki, fiind apoi corespondent de război, urcând în ierarhia militară până la gradul de colonel. După cel de-al Doilea Război Mondial a dorit să creeze o arhivă cu amintirile scrise de supraviețuitorii conflagrației, dar autoritățile militare nu i-au permis acest lucru. A fost redactor-șef al publicațiilor *Lumea nouă* și *Gazeta Literară*, fiind și secretar al Uniunii scriitorilor sovietici în perioadele 1946–1959 și 1967–1979. Din bogata sa bibliografie dramatică, amintim *Povestea unei iubiri* (1940), *Un flăcău din orașul nostru* (1941), *Așa va fi*, *Al patrulea* (1961), *Chestiunea rusă*, *Pe sub castanii din Praga* (menționăm faptul că nu am reușit să identificăm anii în care au apărut unele piese). Simonov a mai scris poezii și proză marcate de experiențele războiului (mult comentat a fost romanul *Vii și morți*, publicat în 1959)⁵⁸.

⁵¹ Villy (Willy) Ronea (1901–1967) a fost actor de teatru și film. A jucat la Compania Bulandra și asociații, la Teatrul Comedia, la Teatrul Barașeum. După abrogarea legislației rasiale, a evoluat pe scenele Teatrelor Armatei și Municipal/Bulandra. La teatrul radiofonic i-a portretizat convingător pe Senatorul Clark în *Lizzie MacKay* de J.-P. Sartre și pe reverendul Parris în *Vrăjitoarele din Salem* de A. Miller.

⁵² Val. Săndulescu (1920–987) a fost actor de teatru și film, regizor și scriitor. A jucat timp de 30 de ani la Teatrul Armatei/Nottara. A se vedea volumul memorialistic Val Săndulescu, *Jurnalul unui actor*, Editura Eminescu, București, 1966.

⁵³ Constantin Ramadan (1896–1958) a fost actor. A jucat timp de multe stagii pe scena Naționalului ieșean, realizând creații deosebite. Venind în București la mijlocul anilor '40, și-a continuat activitatea întâi în cadrul unor companii particulare, apoi la Teatrul Armatei.

⁵⁴ V. Maximilian (1882–1959, în actul de botez și în cel de stare civilă fiindu-i trecute prenume diferite: Velimir, respectiv Vladimir) a fost actor de teatru și operetă, regizor și director de companii teatrale. A jucat câteva stagii la Naționalul bucureștean, unde s-a bucurat de aprecierea lui Al. Davila, fiind apoi, vreme de un deceniu, membru de bază al trupei de operetă al cărei conducător era Nae Leonard. A jucat și a regizat la Compania Bulandra și asociații al cărei codirector a fost între 1927 și 1941), la Teatrul Maria Filotti, la Teatrul Comedia și la Teatrul Victoriei. A fost apoi unul dintre eminenții artiști ai Teatrului Armatei, fiind printre artizanii secției sale de operetă. *Apud* Ileana Berlogea, *Teatrul românesc în secolul XX*, Editura Fundației Culturale Române, București, 2000, p. 35-36. V. Maximilian a fost tatăl regizorilor Puiu Maximilian și Ion Maximilian (informație furnizată de colecționarul Mihai Sarca) și este autorul volumului memorialistic *Evocări*.

⁵⁵ George Mazilu a fost actor. A jucat pe scenele teatrelor Armatei, a celui din Botoșani și Ion Creangă.

⁵⁶ Sandu Sticlaru (1923–2006) a fost actor de teatru și film. A jucat întâi la Teatrul din Petroșani, apoi, vreme de un sfert de secol, a fost membru al echipei Teatrului Armatei/Nottara. În ultimii ani de carieră, a făcut parte din distribuția spectacolului *Așteptându-l pe Godot* de S. Beckett, prezentat la Naționalul bucureștean.

⁵⁷ „*Invazia*”, articol nesemnlat, în *Teatru și muzică*, nr. 3, 1955.

⁵⁸ Sursa principală a informațiilor despre Konstantin Simonov este pagina de internet https://en.wikipedia.org/wiki/Konstantin_Simonov, accesată pe data de 15 mai 2023. Informațiile au fost coroborate, în măsura posibilului, cu cele oferite de alte surse.

Fig. 14 – Konstantin Simonov.

Fig. 15 și 16 – Maria Botta și Nicolae Bălățeanu, protagoniștii spectacolului *Așa va fi* de K. Simonov (regia Ion Șahighian, Teatrul Național din București, 1945).

Dintr-o cronică care s-a succedat reluării piesei *Așa va fi* la Teatrul Armatei, aflăm subiectul: „Așa va fi după război, spune în final unul din personajele piesei, așa va fi când oamenii, reîntorși la munca lor pașnică, vor începe să-și clădească fericirea. Declinarea la viitor a verbului revine ca un leitmotiv pe parcursul întregii piese a lui Simonov, exprimând (...) caracteristica principală a eroilor lucrării: optimismul lor organic, încrederea nestrămutată în ceea ce *va fi* (s.M.R.). Acțiunea piesei se desfășoară la Moscova, spre sfârșitul ultimului război, când certitudinea morală a oamenilor sovietici în victorie era întărită printr-o certitudine materială: trupele naziste se retrăgeau în degringoladă, (iar) armata roșie înainta vertiginos. Colonelul Saveliev vine câteva zile să se odihnească și să primească noi însărcinări. Dorind să-și revadă locuința, o găsește ocupată de o familie străină, compusă dintr-un venerabil savant, sora și fiica acestuia. Între Olia (fiica savantului, n.n.) și colonel se înfiripă (...) o dragoste puternică, întreruptă de plecarea lui Saveliev pe front. (...) Valoarea lucrării stă în analiza fină,

în descrierea plină de lirism a evoluției sufletești a două personaje complet diferite prin biografia lor. Pentru Saveliev, războiul a însemnat o încercare cumplit de grea: soția și fiica i-au fost ucise departe de Moscova”⁵⁹.

Revenind la premiera pe țară a dramei *Așa va fi*, care a avut loc pe 20 mai 1945, trebuie menționat faptul că, sub conducerea regizorului Ion Șahighian⁶⁰, o distribuție prestigioasă a fost mobilizată: Maria Botta⁶¹ (Olia), Nicolae Bălțățeanu⁶² (Saveliev), Nelly Dordea (Mătușa Sașa), Maria Voluntaru⁶³ (Anna Greci), Costache Antoniu⁶⁴ (Voronțov), Petre Dragoman (Ivanov), Nicolae Păreanu (Sînișin), Niki Atanasiu⁶⁵ (Karetnikov). Scenografia le-a aparținut artiștilor plastici Elena Pătrășcanu și Alexandru Brătășanu.

Pe 22 septembrie 1945 pe scenele bucureștene și-a făcut apariția un nou autor sovietic. Astfel, la Naționalul bucureștean, Dinu Negreanu⁶⁶ a pus în scenă *Piotr Krîmov* de Konstantin Finn. Autorul, mai puțin popularizat la noi față de alți confrăți, a trăit între 1904 și 1975. A fost corespondent de război al ziarului *Izvestia*. Finn a scris scenarii de film și peste 40 piese de teatru, dintre care menționăm *Jurnalul unei femei* (pusă în scenă în 1964 la Teatrul Muncitoresc C.F.R.)⁶⁷. Ca majoritatea scriitorilor popularizați în țările „prietene”, Finn a ocupat funcții înalte în ierarhia sovietică de partid. Despre piesa *Piotr Krîmov* aflăm din cronică semnată de Mihai Anastasiu că „este o viguroasă reconstituire documentară, oglindind eforturile făcute de industria de război din Soviete pentru dobândirea victoriei cu prețul oricărui sacrificii”⁶⁸.

Printre actorii implicați în spectacolul regizat de Dinu Negreanu s-au aflat Maria Botta (Olga), Maria Burbea⁶⁹ (Alexandra Antonovna), Nelly Dordea (Anna Petrovna),

⁵⁹ Manase Radnev, „*Așa va fi*”, în *Contemporanul*, 1 mai 1957.

⁶⁰ Ion Șahighian (1897–1965) a fost regizor de teatru și film. După ucenicia petrecută în preajma lui Paul Gusti, a fost timp de două decenii regizor al Naționalului bucureștean, cu întreruperi datorate ocupării posturilor de regizor al Teatrului Nostru și coordonator artistic al Teatrului Odeon (1946–1947). Timp de mai bine de 10 ani (până la sfârșitul vieții), a fost prim regizor al Teatrului Armatei/Nottara. A rămas în istoria teatrului românesc ca un promotor al repertoriului shakespearian și, al pieselor istorice românești. Pentru reprezentarea acestora din urmă a dus adevărate bătălii artistice, unele având chiar substraturi politice (vom reveni asupra acestui aspect în studiul în care vom aborda repertoriul *normal*). A fost căsătorit cu actrița Ecaterina Nițulescu-Șahighian și au avut împreună două fiice actrițe: Anca și Lia Șahighian. Era fratele scriitorului Alexandru Șahighian.

⁶¹ Maria (Mimi) Botta (1914–1966) a fost actriță de teatru. A fost una din cele mai subtile actrițe ale teatrului românesc, de o sensibilitate dublată de profunzime. Din fericire, vocea sa poate fi auzită la teatrul radiofonic în rolul Irinei din *Trei surori* de Cehov. A fost căsătorită cu italianistul Alexandru Balaci.

⁶² Nicolae Bălțățeanu (1893–1956) a fost actor de teatru și film și profesor universitar. Este considerat drept una din cele mai mari personalități actoricești care au onorat scenele Teatrului Național din București. A avut câteva prezențe și pe scenele particulare, amintind aici cele de la Teatrul Odeon.

⁶³ Maria Voluntaru (1903–2000) a fost actriță de teatru și film. A jucat în exclusivitate pe scenele Naționalului bucureștean.

⁶⁴ Costache Antoniu (1900–1979) a fost actor de teatru și film și profesor universitar. A jucat pe scenele Naționalelor din Cernăuți și București. A fost rector al IATC. Poziționarea politică adânc pro-comunistă nu i-a afectat meritele artistice reale. A se vedea Al. Popovici, *Costache Antoniu*, Editura Meridiane, București, 1964.

⁶⁵ Niki Atanasiu (1907–1967) a fost actor de teatru și film. A fost distins cu titlul de „artist al poporului” nu atât pentru merite artistice, cât pentru faptul de a fi fost un propagandist plin de zel și vigilent al regimului comunist.

⁶⁶ Dinu Negreanu (1917–2001) a fost regizor de teatru și film și profesor universitar. A urmat studii de regie în URSS și s-a afirmat ca unul din cele mai dogmatice personaje care dominau teatrul și filmul românesc în perioada de început și în cea de apogeu a realismului socialist. A montat spectacole la Teatrul Național din București, la Teatrul Municipal/Bulandra, la teatrele din Iași și Brașov. A emigrat în 1968 în SUA, după ce cariera sa artistică a intrat într-un con de umbră. A fost soțul actriței Ana Negreanu.

⁶⁷ *Apud* <https://encyclopedia2.thefreedictionary.com/Konstantin+Finn>, pagină de internet în care se citează date din *Marea enciclopedie sovietică*. Sursa a fost accesată pe 9 iulie 2023.

⁶⁸ Mihai Anastasiu, „Cronica teatrală”, în *Teatru și sport*, 22 septembrie 1945.

⁶⁹ Maria Burbea a fost actriță de teatru. A jucat la Naționalul bucureștean, la Teatrul Tineretului, la Teatrul pentru copii și tineret și la Teatrul Regional București. A fost căsătorită cu actorul Nicolae Făgădaru.

Niculina Fiñescu (Marusia), Maria Voluntaru (Mătuşa Polia), Yarodara Nigrim⁷⁰ (O asistentă), Niki Atanasiu (Piotr Krîmov), Mircea Balaban (Kiricek), Titus Lapteş⁷¹ (Kriukov), Nicolae Făgădaru (Vorobiov), iar autorul scenografiei a fost Jules Perahim. Interesantă pentru tendința de ideologizare este cronică publicată de Traian Șelmaru⁷² în *Lumea*, publicație condusă de profesorul G. Călinescu, din care cităm: „După ani de zile în care am fost ținuuți departe de viața și arta sovietică, e firesc ca o piesă de teatru precum Piotr Krîmov să pară oarecum străină publicului nostru spectator. Pentru că, deși conține în esență elemente universal umane, atât prin subiect, cât și prin tratare, lucrarea se limitează la o temă și la un cadru strâns legate de omul sovietic, în general, și de problemele ridicate de război, în special. E vorba în piesa lui Finn de mutarea unei uzine din apropierea frontului, adânc în spatele liniilor de luptă. O temă – am putea spune – ruptă din comunicatele de război. Cunoaștem cu toții performanța oamenilor sovietici de a muta uzinele în spatele frontului, de unde, ferite de bombardament, aveau să alimenteze pe luptători cu arme și muniții, cu combustibil și mașini. Este, firește, o mare performanță militară. Dar care a fost substratul omenesc al acestui tur de forță, care au fost rezonanțele adânci umane (...), acestea țin de autentică stare de poezie a vieții sovietice. *Piotr Krîmov* este tocmai încercarea de concretizare a acestei stări de poezie de fiecare zi, de fiecare ceas a oamenilor sovietici, este poemul dramatic născut din frământarea războiului pentru a ajunge la o concluzie universal valabilă născută din marea epopoe. (...) Textul lui Konstantin Finn este sincer. Mai mult document decât piesă de teatru încheagată și unitară, el conține pagini de autentică poezie dramatică. La noi, acest text a avut de luptat cu două mari dificultăți. Prima (a fost) caracterul nou și oarecum străin al personajelor și al acțiunii pentru un public ca al nostru, atât de depărtat de viața sovietică. În al doilea rând, nici actorii, nici directorul de scenă n-au pătruns adevăratul miez al personajelor, n-au ajuns la apele adânci ale caracterului lor adevărat, acolo unde oamenii, chiar cei ce se cunosc de puțină vreme, se întâlnesc și se înțeleg. Așa de pildă, dl Niki Atanasiu a dat lui Krîmov o impetuozitate care nu e totuna cu hotărârea și energia, un sentimentalism care e cu totul altceva decât o mare dragoste de oameni. Krîmov este concretizarea acelei definiții după care oamenii sovietici au unit «elanul revoluționar rus cu practicisml american» (*ar fi fost util să aflăm de la cronicar de unde a preluat această definiție fantezistă și iconoclastă, n.n.*). Dl Niki Atanasiu a fost mai curând un autoritar director de uzină, dublat de un îndrăgostit romantic. (...) În schimb, rolul soției a fost jucat de tânăra actriță Maria Botta cu o înțelegere și pătrundere a personajului care o pune într-o lumină cu totul deosebită (...). (Este) o actriță de mari, foarte mari posibilități”⁷³.

Pe 8 februarie 1947, la Teatrul Muncitoresc C.F.R. s-a prezentat spectacolul *Afaceri importante* de Mihail Cervinski și Vladimir Mass. În locul unei drame de război, regizorul Mihai

⁷⁰ Yarodara Nigrim (1924–1999) a fost actriță de teatru și film, pictoriță și scriitoare. A jucat pe diverse scene bucureștene, dintre care amintim Teatrul Național și Teatrul Muncitoresc C.F.R. A fost fiica scriitorului Nicolae Grigore Mihăescu-Nigrim.

⁷¹ Titus Lapteș (1903–1974) a fost actor de teatru și film și grafician. Începând din 1945, a jucat pe scenele Teatrului Național din București și la Teatrul Tineretului.

⁷² Traian Șelmaru (1914–1999, numele său adevărat fiind Ternar Selmar) a fost publicist, autor de cronici muzicale (în prima parte a carierei) și teatrale. În perioada interbelică a colaborat la *Vremea* și *Timpul*. A fost redactor șef adjunct la *Scântea* (1946–1950, 1956–1957), redactor șef la *Teatrul* (1959–1969) și cronicar teatral la *Informația Bucureștilui* (1969–1979). De asemenea, a ocupat funcțiile de secretar al Uniunii Scriitorilor (între 1951 și 1956) și consilier cultural al Ambasadei României la Moscova (între 1956 și 1959). A fost căsătorit cu publicista Florica Șelmaru. *Apud DGLR*, prima ediție, vol. S–T, p. 546–547.

⁷³ Traian Șelmaru, „Cronica teatrală”, în *Lumea*, 30 septembrie 1945.

Raicu⁷⁴ a ales să prezinte muncitorilor ceferiști și familiilor acestora o comedie muzicală, tip de spectacol intens cultivat pe scenele sovietice. Pornind de la un subiect cu o miză minoră (garderobierele dintr-un teatru încurcă proprietarii unor paltoane), autorii au țesut o intrigă subțire, pe baza căruia, aflăm dintr-o cronică nesemnată, publicată în *Rampa* pe 16 februarie 1947, realizatorii români au produs un spectacol la fel de consistent. Dintre actorii care au jucat în *Afaceri importante* îi amintim pe Marga Anghelescu⁷⁵, Angela Luncescu⁷⁶, Gina Petrini⁷⁷, Astra Dan⁷⁸, Ovid Brădescu⁷⁹, Dinu Macedonschi, Tiberiu Simionescu⁸⁰, Ion Neleanu⁸¹, Stelian Mihăilescu, Nicolae Popescu, Alexandru Cațichi. Scenografia a fost semnată de Filip Dumitriu și Nicolae Teodoru.

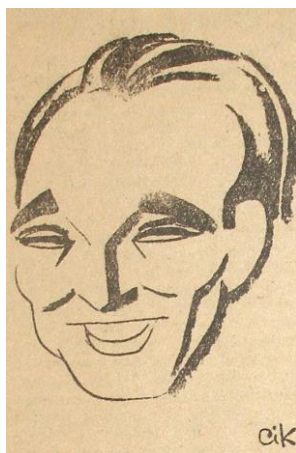

Fig. 17 – Gheorghe Leahu (desen de Cik).

În iunie 1947 la Teatrul Poporului, a cărei secție din București era condusă de regizorul Gabriel Negry⁸², s-a reprezentat *Vasili Ivanovici* de Evgheni Permeak. În centrul piesei se află un grup de tineri, care, în timpul războiului, sunt ucenici într-o uzină. Mici întâmplări în care sunt angrenați aceștia, interacționând cu familia sau cu mai vârstnicii muncitori, sunt privite ca factori de modelare a caracterelor. În regia lui Alexandru Finți, căruia Simion Alterescu⁸³ i-l asociază în cronică spectacolului și pe Franz Auerbach⁸⁴ drept coautor al regiei, au jucat Irina Dall⁸⁵, Elena Negreanu⁸⁶, Ana Negreanu⁸⁷, Gheorghe Leahu⁸⁸, Dan Deșliu⁸⁹, Elena Antonescu⁹⁰, Alexandru Șerban, Dumitru Done.

⁷⁴ Mihai Raicu (1923–2018) a fost regizor de teatru și director al unor instituții teatrale. A studiat în URSS.

⁷⁵ Marga Anghelescu (1920–1997) a fost actriță de teatru și film. A jucat la Teatrul Muncitoresc C.F.R., unde s-a distins ca o apreciată interpretă a Nastasiei din piesa omonimă a lui G.M. Zamfirescu. A fost soția actorului Constantin (Costel) Gheorghiu.

⁷⁶ Angela Luncescu a fost actriță de teatru. După 1946 a jucat la Teatrul Muncitoresc C.F.R. A fost soția actorului Nicolae Bălțăteanu.

⁷⁷ Gina Petrini (1928–?, numele adevărat fiind Georgeta Botoiu) a fost actriță de teatru și film. A jucat la Teatrul Muncitoresc C.F.R. și la Teatrul Municipal/Bulandra. A fost căsătorită cu artistul plastic Marcel Chirnoagă.

⁷⁸ Astra Dan a fost actriță de teatru. A jucat pe scenele Teatrului Muncitoresc C.F.R./Giulești.

⁷⁹ Ovid Brădescu a fost actor de teatru. A jucat la Teatrul Muncitoresc C.F.R. și la Teatrul Armatei.

⁸⁰ Tiberiu Simionescu (1919–2013) a fost actor de teatru și operetă. Din 1950, timp de 6 decenii, a fost membru al colectivului Teatrului de Operetă.

⁸¹ Ion Neleanu a fost actor și director de teatre. A jucat la Teatrul Muncitoresc C.F.R. și la teatrele din Reșița și Brașov. A fost director la Teatrul din Pitești, pentru scurt timp, și la Teatrul din Brașov. A fost căsătorit cu actrița Vivi Candrea-Neleanu.

⁸² *Apud* Ioan Massoff, Teatrul românesc, vol. VIII, Editura Minerva, București, p. 421. Gabriel Negry (1910–2000) a fost dansator, scenograf și regizor de teatru. A fost unul dintre regizorii importanți care au contribuit la renumele Teatrului Tineretului din Piatra Neamț.

⁸³ Simion Alterescu, „*Vasili Ivanovici*”, în *Rampa*, 15 iunie 1947.

⁸⁴ Franz Auerbach a fost regizor de teatru. A montat spectacole la Teatrul Poporului, la Teatrul din Petroșani, la Teatrul Evreiesc și la Teatrul German din Timișoara.

⁸⁵ Irina Dall (1925–1995, numele său adevărat fiind Irina Löwendal) a fost actriță de teatru și scriitoare. A jucat pe scena Studioului Actorului de Film Nottara și la Teatrul Evreiesc. Era fiica artistului plastic George Löwendal și a fost soția actorului și poetului Dan Deșliu.

⁸⁶ Elena Negreanu (1918–2016) a fost actriță de teatru, regizor la teatrul radiofonic și conferențiar universitar.

⁸⁷ Ana Negreanu a fost actriță de teatru și film. După 1948 a jucat la Teatrul din Petroșani și la Teatrul Municipal/Bulandra. A fost soția regizorului Dinu Negreanu.

⁸⁸ Gheorghe Leahu (1923–1992) a fost actor și director al teatrelor din Craiova, Pitești și Timișoara.

⁸⁹ Dan Deșliu (1927–1992) a fost actor de teatru și scriitor. A desfășurat o foarte scurtă carieră teatrală la Petroșani și București.

⁹⁰ Elena Antonescu a fost actriță de teatru. Începând din 1948, a jucat timp de un deceniu la Teatrul din Petroșani.

Fig. 18 – Scenă din *Chestiunea rusă* (regia Dinu Negreanu).

După ce în stagiunea 1946–1947 Naționalul bucureștean nu adusese în fața publicului niciun spectacol nou din repertoriul sovietic, în prima parte a stagiunii 1947-1948, nu mai puțin de trei piese din această zonă au intrat în repertoriul Naționalului bucureștean. Astfel, s-au reprezentat *Chestiunea rusă* de K. Simonov (8 noiembrie 1947), *Tânăra gardă* de Al. Fadeev (14 noiembrie 1947) și *Insula păcii* de E. Petrov (23 decembrie 1947). Despre tema primului text reprezentat, C. Panaitescu nota în *Rampa*: „Piesa tratează cazul unui cetățean american de bună credință, pus între viziunea sa proprie despre oamenii sovietici și optica deformată a calomniei, intenționate și sistematice, a cercurilor capitaliste din țara sa. Eroul, un ziarist trimis de patronul său să scrie o carte despre URSS, se întoarce din marea democrație socialistă cu inima plină de prietenie și admirație pentru oamenii și lucrurile pe care le-a văzut. Dar cartea, scrisă în această stare de spirit, nu e pe placul celor care au comandat-o. Eroului i se pune dilema: «Ori minți cu bună știință, ori mori de foame»”⁹¹. Știm azi că lozinca scrisă cu ușurință de redactorul *Rampei* începuse să fie o dură recomandare pentru români. În spectacolul regizat de Dinu Negreanu, care i-a avut drept colaboratori pe Elena Pătrășcanu și Alexandru Brătășanu ca realizatori ai scenografiei, rolul ziaristului Harry Smith a fost interpretat de Mihai Popescu⁹². Fără calitățile enumerate într-o cronică a spectacolului, acelea de „sobru, cald, uman, de o simplitate uneori zguduitoare”⁹³, portretizarea ziaristului american n-ar fi avut nicio consistență.

⁹¹ C. Panaitescu, „Două piese celebre sovietice vor fi prezentate publicului românesc”, în *Rampa*, 2 noiembrie 1947.

⁹² Mihai Popescu (1909–1953) a fost actor de teatru și profesor universitar. În perioada de care ne ocupăm în prezentul studiu, a jucat pe scenele teatrelor bucureștene „Maria Filotti”, Comedia, Național, Muncitoresc C.F.R. înregistrările făcute la teatrul radiofonic cu *Intrigă și iubire* de Schiller și *Egmont* de Goethe sunt mărturii impresionante, emoționante asupra înzestrărilor pe care le avea Mihai Popescu. A fost căsătorit cu actrița și cântăreața de operetă Elisabeta Henția.

⁹³ Florica Șelmaru, „*Chestiunea rusă*”, în *România liberă*, 18 noiembrie 1947.

Răsfoim cronică publicată de Simion Alterescu⁹⁴ pentru a vedea care a fost cadrul în care s-a integrat Mihai Popescu în *Chestiunea rusă* și modul în care l-au anturat partenerii de scenă: „Platforma ideologică, artistică care susține puterea de creație a dlui Dinu Negreanu îi prilejuiește viziunea justă asupra spectacolului, atât cea ideologică, cât și viziunea interpretativ-artistică în liniile sale largi. (...) Dl Alexandru Critico, mai puțin obișnuit cu repertoriul modern, a fost fericit inspirat în compoziția lui Macpherson (*unul din personajele negative ale piesei*, n.n.). Interpretând doi ratați cu reacții diferite și structuri paradoxale, dl Haralambie Polizu (Hardy, un meschin reporterăș înfrânt de viață) și dl Vasile Lăzărescu (Murphy, un gazetar conștient de propria sa decadență, dar nu într-atât încât să nu întrezărească soluții pe care nu are totuși curajul să le abordeze). Cei doi realizează interesante compoziții (...). Pe aceeași linie, dl Mircea Constantinescu valorifică un rol (*Kessler*, n.n.) (...) susceptibil de o plastică interpretare, pe care i-a și dat-o. Un aport însemnat în spectacol l-au avut dnii Nicolae Brancomir, în rolul lui Williams, directorul unei gazete de stânga, și Ion Omescu, în rolul gazetarului Preson, care gândește superficial și oportunist că acțiunea unui om nu poate schimba nimic”⁹⁵. Mai puțin convingători i s-au părut criticului Elena Aramă (Jessye, soția personajului principal), Agnia Bogoslava (Meg) și Șerban Holban (Gould, subalternul care profită de situația lui Harry Smith). Scenografulor li se reproșează lipsa unei viziuni care, în locul arhitecturalului și decorativismului, să consoaneze cu ideatica textului dramatic.

Fig. 19 – Aleksander Fadeev.

I-a revenit apoi regizorului Mihai Raicu sarcina transpunerii scenice a romanului *Tânăra gardă*, care fusese tipărit în tiraje mari și era mult discutat în epocă. Aleksander Fadeev (1901–1956), autorul romanului, a luptat de tânăr de partea armatei roșii, în luptele acesteia cu garda albă și cu intervenționistii japonezi. De la 17 ani a fost membru al partidului bolșevic. Înainte de a scrie romanul *Tânăra gardă* (care a avut două versiuni, una în 1945, cealaltă în 1951) a scris romanele *Înfrângerea* (1927) și *Ultimul din Udeghe* (1940). S-a afirmat ca unul din cei mai crunți promotori ai jdanovismului⁹⁶, denunțându-și colegii creatori care nu se supuneau normativelor draconice ale acestuia. A condus Uniunea scriitorilor sovietici între 1946 și 1954. S-a sinucis în 1956, lăsând o scrisoare în care acuza atât despotismul stalinist (ceea ce pentru un promotor al jdanovismului era o reacție paradoxală), cât și lipsa de cultură a celor care au dezvăluit crimele staliniste⁹⁷.

⁹⁴ Simion Alterescu (1921–1995) a fost critic teatral, cercetător în domeniul istoriei teatrului și traducător. A debutat scriind cronică dramatică în 1944 în revista *Orizont*. A fost redactor la *România liberă* (1944–1946), secretar de redacție la *Lumea* (1945–1946), redactor la *Contemporanul* (1948–1952), cercetător și șef al sectorului de teatru la Institutul de Istoria Artei „G. Oprescu”. A scris *Istoria Teatrului Național „I.L. Caragiale” 1852–1952* (1955, în colaborare cu Florin Tornea) și *Actorul și vârstele teatrului românesc* (1980). A fost redactor responsabil al volumului *Teatrul în România după 23 august 1944* (1959) și al tratatului *Istoria Teatrului în România* (3 vol., 1965, 1971 și 1973). A coordonat volumele *Teatrul românesc contemporan 1944–1974* (1975, în colaborare cu Ion Zamfirescu) și *An Abridged History of Romanian Theatre* (1983). Lucrările sale de autor au fost în genere în concordanță cu linia partidului în materie de cercetare umanistă; n-a forțat niciodată limitele, așa cum au făcut-o unii confrăți. În 1987, la câțiva ani după pensionare, s-a stabilit în Israel.

⁹⁵ Simion Alterescu, „*Chestiunea rusă*”, în *Rampa*, 16 noiembrie 1947.

⁹⁶ A se vedea studiul nostru „Universul teatral bucureștean și politicile culturale după 23 August 1944. Prin furtunile realismului socialist (I)”, în *Studii și cercetări de istoria artei, seria teatru – muzică – cinematografie*, Tomul 13 (57), 2019.

⁹⁷ *Apud* [https://en.wikipedia.org/wiki/Aleksander_Fadjev_\(writer\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Aleksander_Fadjev_(writer)), pagină web accesată pe 14 august 2023.

În orice comentariu asupra romanului *Tânăra gardă* și a dramatizării acestuia trebuie ținut cont de un substrat cu conotații puternice: un grup de tineri, abia ieșiți din perioada adolescenței, a luptat în anii 1942–1943 împotriva armatei hitleriste care cucerise orașul ucrainean Krasnodon. În nici un fel nu le poate fi puse la îndoială dorința firească de libertate și sentimentele patriotice. Prima variantă a romanului, cea din 1945, a cărei dramatizare s-a jucat la Naționalul bucureștean începând din noiembrie 1947, a fost aspru criticată în URSS (și nu numai) pentru motivul că lupta tinerilor era descrisă ca un fapt de sine stătător, care nu beneficia de îndrumarea partidului bolșevic⁹⁸.

Fig. 20 – Doina Tuțescu (desen de Cik).

Fig. 21 – Gabriel Dănciulescu (desen de Cik).

În grupul Tinerei gărzi, regizorul Mihai Raicu a distribuit tineri actori ai Teatrului Național din București: Teodora Anca⁹⁹ (Uliana Gromova), Doina Tuțescu¹⁰⁰ (Klava Kovaliova), Ana Barcan¹⁰¹ (Liubov Sevțova), Ecaterina Ionescu (Valia Borț), Alexandru Ciprian¹⁰² (Oleg Koșevoi), Gabriel Dănciulescu¹⁰³ (Vania Zemnuhov), Alfred Demetriu¹⁰⁴ (Anatoli Kovaliov), Dinu Ianculescu¹⁰⁵ (Serghei Levașov), Gheorghe Gîmă¹⁰⁶ (Iura

⁹⁸ L.I. Timofeev, *Literatura sovietică rusă*, Editura Cartea Rusă, București, 1951, p. 457.

⁹⁹ Teodora Anca a fost actriță de teatru. A jucat la Naționalul bucureștean și la Studioul Actorului de Film Nottara.

¹⁰⁰ Doina Tuțescu a fost actriță de teatru. A jucat la Naționalul bucureștean, la Teatrul Tineretului, la Teatrul pentru copii și tineret și la Teatrul Mic. S-a distins la teatrul radiofonic ca interpretă de mare naturalețe a rolului ibsenian Nora. A fost soția actorului și poetului Emil Botta.

¹⁰¹ Ana Barcan (1918–1989) a fost actriță de teatru și film. A jucat la Teatrul Național din București, la Studioul Actorului de Film Nottara. Ana Barcan a fost căsătorită cu activistul comunist, publicistul și artistul plastic Nestor Ignat.

¹⁰² Alexandru Ciprian a fost actor de teatru și film. Și-a desfășurat activitatea teatrală la Naționalul bucureștean, la Teatrul Tineretului și la Teatrul Armatei/Nottara. A fost fiul omului de teatru și scriitorului G. Ciprian și fratele actorului Ion Ciprian.

¹⁰³ Gabriel Dănciulescu a fost actor de teatru și film. A jucat pe scenele Teatrului Național din București.

¹⁰⁴ Alfred Demetriu a fost actor de teatru. A jucat la Naționalul bucureștean timp de peste cinci decenii.

¹⁰⁵ Dinu Ianculescu (1925–2017) a fost actor de teatru și film și poet. A jucat la Teatrul Național din București, la Studioul Actorului de Film Nottara, la Teatrul pentru copii și tineret și la Teatrul Mic.

¹⁰⁶ Gheorghe Gîmă a fost actor de teatru și film. A jucat la Naționalul bucureștean, la Studioul Actorului de Film Nottara, la Teatrul pentru copii și tineret și la Teatrul Mic.

Artuntiuninat), Ion Henter¹⁰⁷ (Serghei Tiulenin), Ileana Focșa¹⁰⁸ (Nikolai Șumski), Valeriu Buciu (Radik Iurkin). În rolurile unor bolșevici au jucat Alexandru Finți (Valko), Titus Lapteș (Șulga), Alexandru Marius¹⁰⁹ (Fomin) și Petre Dragoman (Protenko). Cadrul scenografic a fost creat de Jules Perahim.

A urmat apoi, la același teatru, premiera comediei *Insula păcii* de Evgheni Petrov, spectacol regizat de Ion Șahighian, care a colaborat cu Ștefan Norris¹¹⁰ la realizarea decorurilor și costumelor.

Fig. 22 – Evgheni Petrov.

Evgheni Petrov (1902–1942) s-a afirmat ca un strălucit autor satiric, cunoscut mai ales ca autor al romanului *Douăsprezece scaune*, scris în colaborare cu Ilia Ilf. A fost corespondent de război și a murit într-un accident aviatic în timp ce se întorcea din orașul Sevastopol. A fost fratele scriitorului Vladimir Kataev. Piesa *Insula păcii* era o satiră la adresa „imperialiștilor” occidentali. Schematic, subiectul poate fi rezumat astfel: o familie de oameni bogați și câțiva apropiați se retrag într-o insulă exotică, la adăpost de un eventual război. Treptat, datorită evident moravurilor cuceritorilor, „lumea nouă” începe să semene cu locul de unde aceștia plecaseră.

Fig. 23 – Cella Dima
(imagine din Arhiva de fotografie).

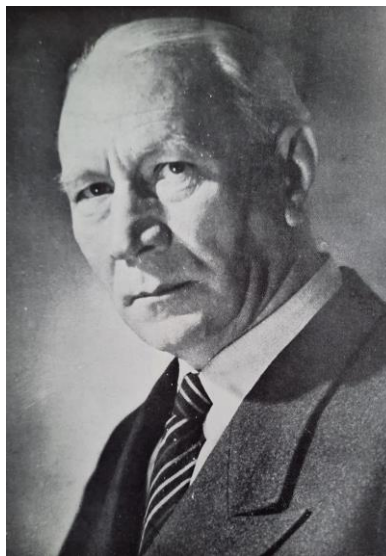

Fig. 24 – G. Timică.

¹⁰⁷ Ion Henter (1922–?) a fost actor de teatru și film. A susținut roluri secundare la Naționalul bucureștean timp de peste patru decenii.

¹⁰⁸ Ileana Focșa (1925–2017) a fost actriță de teatru, film și revistă. A jucat la Teatrul Național din București, la Teatrul de Estradă și la Teatrul din Pitești. A fost soția actorului Ion Focșa.

¹⁰⁹ Alexandru Marius a fost actor de teatru și film. A jucat pe scenele Naționalelor din București și Cluj.

¹¹⁰ Ștefan Norris (1894–1979) a fost arhitect și scenograf de teatru și film.

G. Timică¹¹¹ a apărut în fruntea distribuției *Insulei păcii*, realizând una din creațiile notabile din ultima parte a carierei sale. Distribuit în Dl Jacobs, i-a avut ca parteneri pe Kitty Gheorghiu-Mușatescu¹¹² (Dna Jacobs), Cella Dima¹¹³ (Dna Simpson), Lilly Popovici¹¹⁴ (Katherine Morrison), Anca Șahighian¹¹⁵ (Pamela), Emil Botta (Frank Suinnie), Aurel Athanasescu¹¹⁶ (Dl Jacobs senior), Ion Ulmeni¹¹⁷ (Amiralul Jacobs), Nicu Dimitriu (Colonelul Goodman), I. Horațiu (dl Baba), D. Amigdalīs (Mahuhina), Alexandru Alexandrescu-Vrancea¹¹⁸ (Contele Lampezti). Spectacolul a fost primit cu rezerve de criticul Simion Alterescu, care afirma: „Concepția de la care a pornit dl Șahighian (*pe care propagandiștii momentului nu-l prea prețuiau, se pare, n.n.*), enunțată în programul de sală (*în spectacol mai puțin sesizabilă, n. S.A.*) de a face ca spectatorul român «întâi să guste, apoi să priceapă» (*poate fi perceput tonul fin ironic al regizorului, n.n.*) se contrazice prin însăși realizarea parțială a spectacolului și, dacă d-sa ar fi insistat cu perseverență asupra aplicării practice a acestei concepții, rezultatele ar fi fost mult mai fericite”¹¹⁹. Un fapt interesant este acela al apariției în *Flacăra* a unui adevărat rechizitoriu la adresa actorilor care au jucat în *Insula păcii*. Iată ce scria actrița Irina Deșliu (cunoscută apoi și sub numele de Irina Dall) despre colegii ei: „Voi vorbi despre interpretare. (...) Nu vreau să mă refer la persoane. (...) Vreau să atac o problemă ce-mi pare gravă (...). Socot că de ea e strâns legat faptul că destul de mulți dintre actorii noștri sunt încă *dezorientați* (*s.n.*), că, la noi, piese foarte utile (...) nu-și ating încă scopul, că în timp ce în Uniunea Sovietică toți adevărații actori, fără excepție, sunt profund pătrunși de ideile lumii noi, printre actorii noștri mai există unii care continuă încă să vorbească una și să gândească alta”¹²⁰.

A urmat, în ianuarie 1948, reprezentarea piesei *Pe sub castanii din Praga* de K. Simonov la Teatrul Poporului. În spectacolul regizat de Franz Auerbach au fost distribuiți Ana Negreanu, Lilly Urseanu¹²¹, Nicolae Neamțu-Ottonel¹²², Ilie Cernea¹²³, Gheorghe Damian, Mircea Florian, Sandu Sticlaru¹²⁴. M. Rubinger¹²⁵ a semnat scenografia. Aflăm câte ceva despre subiectul piesei din cronica semnată de Silvian Iosifescu: „*Pe sub castanii din Praga* premerge problema din *Chestiunea rusă*. În linii mari, tema e comună – tema fundamentală a vremii noastre, chipul cum se confruntă două lumi opuse. (...) (Eroii cehi) au

¹¹¹ G. Timică (1886–1954, numele său adevărat fiind Dimitrie Georgescu) a fost actor de teatru și film. A fost renumit pentru abordarea plină de seriozitate a unor partituri comice. A fost soțul actriței Silvia Dumitrescu-Timică.

¹¹² Kitty Gheorghiu-Mușatescu (1907–1990, numele său adevărat fiind Ecaterina Gheorghiu-Mușatescu) a fost actriță de teatru și film. A fost soția dramaturgului Tudor Mușatescu.

¹¹³ Cella Dima (1916–2000) a fost actriță de teatru și film. Timp de mai bine de patru decenii a jucat pe scenele Teatrului Național din București.

¹¹⁴ Lilly Popovici a fost actriță de teatru. A jucat la Naționalul bucureștean și la Teatrul Armatei/Nottara. A fost fiica baritonului și profesorului Dimitrie Popovici-Bayreuth.

¹¹⁵ Anca Șahighian a fost actriță de teatru. Era fiica actriței Ecaterina Nițulescu-Șahighian și a regizorului Ion Șahighian. A fost căsătorită cu actorul și regizorul Mihai Berechet.

¹¹⁶ Aurel Athanasescu (1886–1965) a fost actor de teatru și film. După 1948 a jucat pe scena Teatrului Armatei/ Nottara. A fost căsătorit cu actrița Elvira Popescu, înainte ca aceasta să se stabilească la Paris.

¹¹⁷ Ion Ulmeni a fost actor de teatru. A făcut parte din colectivul Naționalului bucureștean.

¹¹⁸ Alexandru Alexandrescu-Vrancea a fost actor de teatru și film. A jucat pe scenele Teatrului Național din București.

¹¹⁹ Simion Alterescu, „*Insula păcii*”, în *Rampa*, 4 ianuarie 1948.

¹²⁰ Irina Deșliu, „O problemă gravă pentru actori”, în *Flacăra*, 15 februarie 1948.

¹²¹ Lilly Urseanu a fost actriță de teatru. A jucat la teatrele din Petroșani și Satu Mare.

¹²² Nicolae Neamțu-Ottonel (1885–1982) a fost actor de teatru și film. După aproape un sfert de secol petrecut pe scena Naționalului clujean și câteva stagioni la Teatrul din Brăila, s-a îndreptat spre scenele bucureștene. A jucat la Teatrul Poporului, la Studioul Actorului de Film Nottara, la Teatrul pentru copii și tineret și la Teatrul Mic.

¹²³ Ilie Cernea a fost actor de teatru. A jucat pe scenele teatrelor din Petroșani și Craiova.

¹²⁴ Sandu Sticlaru (1923–2006) a fost actor de teatru și film. A jucat la Teatrul din Petroșani, la Teatrul Armatei/Nottara și la Naționalul bucureștean.

¹²⁵ M. Rubinger (al cărui nume adevărat era Moise Rubinger) a fost artist plastic și regizor de teatru. A conceput decoruri și costume pentru spectacole montate la Naționalul bucureștean, la Teatrul Tineretului și la Teatrul Evreiesc.

în față modelul ce-l reprezintă oamenii sovietici, care i-au eliberat. (...) Și știu să prețuiască modelul acesta, chiar când sunt încă legați de meschinăriile, de ambițiile și de dorințele de parvenire cu care i-a otrăvit societatea veche”¹²⁶.

Fig. 25 – Serghei Mihalkov.

Prin spectacolul *Răs și lacrimi* (10 februarie 1948), montat la Teatrul Municipal de omniprezenții Dinu Negreanu și Jules Perahim, în viața teatrală bucureșteană și-a făcut apariția un nou autor: Serghei Mihalkov. Acesta a trăit între 1913 și 2009. Și-a început cariera ca autor de literatură pentru copii. În 1942, Stalin i-a comandat versurile pentru un nou imn al Uniunii Sovietice. Începuse războiul și s-a considerat că *Internaționala* nu era suficient de patriotic mobilizatoare. A scris piese de teatru satirice, unele fiind inspirate din folclor. A fost tatăl lui Nikita Mihalkov și al lui Andrei Koncelovski¹²⁷. Feeria dramatică *Răs și lacrimi* i-a avut în distribuție pe Agnia Bogoslava, Maria Bondar¹²⁸, Ion Lucian¹²⁹, V. Maximilian, Jules Cazaban¹³⁰, Costache Antoniu, Mircea Balaban¹³¹, Puiu Hulubei¹³², Mircea Constantinescu¹³³, Nae Ștefănescu.

În luna februarie a aceluiași an, Teatrul Armatei a prezentat *Gubernatorul provinciei*, spectacol bazat pe textul grupului de autori alcătuit din frații Tur și din Lev Șeinin. Legat de tematica căreia i se subsumează textul piesei montate de regizorul Mihai Raicu și scenograful N. Lebas¹³⁴, este interesant ceea ce se poate citi în cronica ubicuului în acele vremuri Silviu Iosifescu: „Există azi regiuni pe lume în care cele două regimuri coexistă, unde se pot compara roadele acțiunii lor pe același material (*în piesă, acțiunea se petrece în Germania postbelică, n.n.*). Sunt regiunile ocupate în parte de armatele sovietice, în parte de armatele anglo-americe. În atitudinea ocupantului se poate desluși caracterul sistemului

¹²⁶ Silviu Iosifescu, „*Pe sub castanii din Praga*”, în *Contemporanul*, 13 februarie 1948.

¹²⁷ *Apud* https://en.wikipedia.org/wiki/Sergey_Mikhalkov, pagină web accesată pe 26 august 2023.

¹²⁸ Maria Bondar a fost actriță de teatru. După 1948, a evoluat pe scenele teatrelor din Turda, Constanța și Ploiești. A fost prima soție a actorului Toma Caragiu.

¹²⁹ Ion Lucian (1924–2014, numele său adevărat fiind Ionel Lazarovici) a fost actor de teatru și film, regizor de teatru și director de instituții teatrale. A fost căsătorit cu actrițele Tilda Radovici și Paula Sorescu.

¹³⁰ Jules Cazaban (1903–1963) a fost actor de teatru și film și profesor universitar. A fost căsătorit cu actrița Irina Nădejde-Cazaban. A se vedea monografia Valentin Silvestru, *Jules Cazaban*, Editura Meridiane, București, 1964.

¹³¹ Mircea Balaban (1904–1971) a fost actor de teatru și film. Cu excepția câtorva spectacole jucate pe scene particulare, a jucat la Naționalul bucureștean, la Teatrul Municipal și la Teatrul de Comedie.

¹³² Puiu Hulubei (1906–?, numele său adevărat fiind Vasile Hulubei) a fost actor de teatru și film. Începând din 1947 a fost membru al echipei actoricești a Teatrului Municipal/Bulandra.

¹³³ Mircea Constantinescu (1904–1972) a fost actor de teatru și film. Și-a desfășurat activitatea în special pe scenele Naționalului bucureștean și la Teatrul de Comedie.

¹³⁴ N. Lebas a fost artist plastic. A creat scenografii pentru Teatrul Armatei, Teatrul Tineretului și teatrele din Sibiu și Iași.

pe care îl reprezintă întreaga lui viziune asupra vieții”¹³⁵. În spectacol evoluau actorii George Mazilu, Nae Săvulescu, Corado Negreanu¹³⁶, Constantin Brezeanu¹³⁷, Dem. Hagiac.

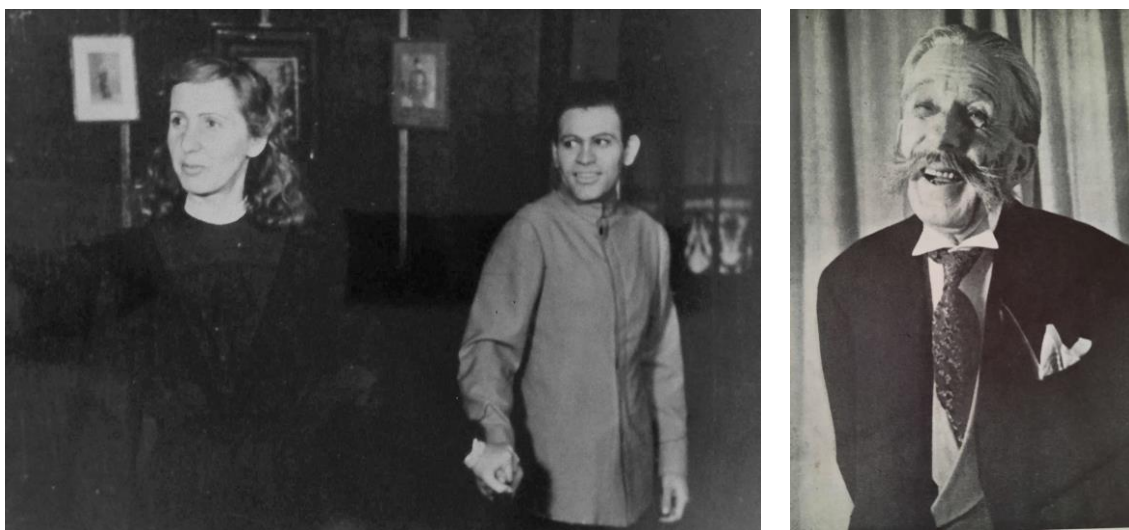

Fig. 26 și 27 – Clody Bertola, Liviu Ciulei și Ion Manolescu în *Cei din urmă* (regia Marietta Sadova).

În martie 1948, în repertoriul bucureștean intră primul spectacol având ca punct de pornire o dramă scrisă de Maxim Gorki¹³⁸ (luând ca punct de reper data de 23 august 1944). Marietta Sadova¹³⁹ a pus în scenă *Cei din urmă* la Teatrul Odeon. Actorii Ion Manolescu¹⁴⁰, Marietta Sadova, Clody Bertola¹⁴¹, Corina Constantinescu¹⁴², Raura Glăjaru¹⁴³, Marietta

¹³⁵ Silvian Iosifescu, „*Guvernatorul provinciei*”, în *Contemporanul*, 27 februarie 1948.

¹³⁶ Corado Negreanu (1925–1993) a fost actor de teatru și film. A jucat vreme îndelungată pe scena Teatrului Muncitoresc C.F.R./Giulești.

¹³⁷ Constantin Brezeanu (1920–1997) a fost actor de teatru și film. Și-a desfășurat cea mai mare parte a carierei la Teatrul Armatei/Nottara.

¹³⁸ Maxim Gorki (1868–1936) a fost scriitor rus. A se vedea Horia Deleanu, *Aspecte din dramaturgia lui Gorki*, ESPLA, București, 1954.

¹³⁹ Marietta Sadova (1897–1981, numele ei înainte de prima căsătorie fiind Maria Bârsan) a fost actriță de teatru și film, regizoare de teatru și profesor universitar. A fost judecată și condamnată la închisoare în procesul grupului Noica-Pillat (A se vedea Stelian Tănase, *Anatomia mistificării* 1944–1989, Editura Humanitas, București, 1999. Marietta Sadova a fost căsătorită cu scriitorul, teatrologul și directorul de teatru Ion Marin Sadoveanu și cu actorul, regizorul și teatrologul Haig Aterian).

¹⁴⁰ Ion Manolescu (1981–1959) a fost actor de teatru și film, regizor, director al unor companii teatrale și profesor universitar. A fost căsătorit cu actrița Maria Wecera, fiind unchiul actorului Ion Aurel Manolescu și al actriței Ioana Manolescu (aceasta fiind fiica lui Ion Aurel Manolescu și a actriței Elvira Petreanu).

¹⁴¹ Clody Bertola (1913–2007) a fost actriță de teatru și film. A jucat în special la Compania Bulandra și asociații, la Teatrul Odeon, la Teatrul Municipal/Bulandra (timp de peste 35 de stagioni), la Teatrul Armatei. A fost căsătorită cu artistul plastic Ștefan Constantinescu, cu actorul, regizorul și scenograful Liviu Ciulei și cu regizorul Lucian Pintilie.

¹⁴² Corina Constantinescu (1919–2008) a fost actriță de teatru și film. După 1950 a jucat la Studioul Actorului de Film Nottara, la Teatrul pentru tineret și copii și la Teatrul Mic. A fost sora violonistului Mihai Constantinescu și a fost căsătorită cu medicul Mihai Pavelescu, fiind părinții actriței Ioana Pavelescu.

¹⁴³ Raura Glăjaru a fost actriță de teatru. Până în 1948 a jucat pe scenele unor teatre particulare. Nu cunoaștem amănunte despre activitatea sa după anul menționat.

Rareș¹⁴⁴, Francisca Cristian¹⁴⁵, Liviu Ciulei¹⁴⁶, Dan Nasta¹⁴⁷, Dem. Savu¹⁴⁸, Florin Stroe¹⁴⁹ și-au jucat partiturile în scenografia lui Mircea Marosin¹⁵⁰. Cu mici schimbări de distribuție, pe care nu le-am putut identifica, spectacolul a fost reluat pe scena Teatrului Municipal (care a preluat o parte din actorii Teatrului Odeon la închiderea acestuia de la sfârșitul stagiunii 1947–1948). La Municipal, premiera a avut loc pe 18 aprilie 1950. Revenind la primele reprezentații de la Odeon, cităm remarci din cronică semnată în *Rampa* de Simion Alterescu, laudativă cu asupra de măsură (fapt rar): „Ne dăm seama cât de mari sunt meritele dnei Marietta Sadova și ale colectivului pentru faptul că au făcut un spectacol care depășește nivelul general, (...) încadrându-se pe linia marilor realizări teatrale, ale unui stil de teatru atât din punct de vedere tematic, cât și artistic. Dincolo de aceste elemente de primă importanță, sunt minuțiozitatea și grija, izvorâte din pasiune, pe care fiecare dintre cei implicați în spectacol le-au avut pentru cele mai mici amănunte, bineînțeles după ce au rezolvat în mod fericit problemele de ansamblu. (...) Spectacolul a beneficiat și de o interpretare care nu arareori s-a apropiat de virtuozitate”¹⁵¹.

Fig. 28 – Boris Lavreniov.

În mai 1948, *Dușmanii*, o altă piesă din creația lui Gorki, a fost pusă în scenă la Teatrul Poporului de regizorul Franz Auerbach. Sabina Mușatescu, Ana Negreanu, Lilly Urseanu, Jeny Ioanin, Elena Antonescu, Nicolae Neamțu-Ottonel, N.N. Matei, Ion Aurel Manolescu, Ilie Cernea, Gheorghe Damian, Petru Assan, Geo Maican, Sandu Sticlaru, Titu Vedea au dat viață personajelor. „Dl Franz Auerbach a căutat în primul rând să scoată în evidență fiecare cuvânt, (...) pornind de la premisa că nu există gratuități într-o operă de Gorki. Tot ceea ce se spune în piesă trebuie auzit de spectator în chip necesar și distinct”¹⁵², nota Valentin Silvestru.

A fost introdusă apoi în repertoriul bucureștean piesa *Pentru cei de pe mare*, aparținând lui Boris Lavreniov, un alt autor sovietic considerat de prim rang în epocă. Lavreniev (1891–1959) a făcut parte din gruparea literară Poputckiki. Este cunoscut pentru romanul *Al 41-lea*, care a fost ecranizat. A scris piese de teatru cu o tematică diversă¹⁵³.

¹⁴⁴ Marietta Rareș (1897–1994, al cărei nume adevărat era Marietta Ionescu) a fost actriță de teatru și film. S-a distins prin rolurile interpretate la Teatrul Nostru și la Teatrul Municipal.

¹⁴⁵ Francisca Cristian a fost actriță de teatru și film. După 1950, a jucat la Studioul Actorului de Film Nottara și la Teatrul pentru copii și tineret.

¹⁴⁶ Liviu Ciulei (1923–2011) s-a format ca arhitect și actor, excelând în regia de teatru și film și în scenografie. A fost căsătorit cu actrița Clody Bertola, cu actrița Ioana Gărdescu și cu publicista Helga Reiter.

¹⁴⁷ Dan Nasta (1919–2015, al cărui nume adevărat era Dan Constantin Ioan Popescu-Nasta) a fost actor de teatru și film, regizor de teatru și colecționar de artă.

¹⁴⁸ Dem. Savu (1923–1999) a fost actor de teatru și film. După 1950, a jucat la Studioul Actorului de Film Nottara și la Teatrul de Comedie.

¹⁴⁹ Florin Stroe a fost actor de teatru. După 1948, a jucat pe scena Teatrului Armatei/Nottara.

¹⁵⁰ Mircea Marosin (1921–2007, numele său adevărat fiind Mircea Marosin Ionescu) a fost artist plastic cu interesante realizări scenografice și regizor de teatru.

¹⁵¹ Simion Alterescu, „*Cei din urmă de Maxim Gorki*”, în *Rampa*, 28 martie 1948.

¹⁵² Valentin Silvestru, „*Dușmanii*”, în *Rampa*, 30 mai 1948.

¹⁵³ *Apud* https://ro.wikipedia.org/wiki/Boris_Lavreniev, pagină web accesată pe 26 august 2023.

Drama *Pentru cei de pe mare* a fost prezentată în deschiderea stagiunii 1948–1949 la Teatrul Armatei, fiind pusă în scenă de Alexandru Fintîi (inițial fusese desemnat Aurel Ion Maican, dar acesta nu a montat piesa din motive pe care nu le cunoaștem). Regizorul Fintîi a colaborat cu actorii Lucia Sturdza-Bulandra¹⁵⁴, Clody Bertola, Agnia Bogoslava¹⁵⁵, Villy Ronea¹⁵⁶, Florin Scărlătescu¹⁵⁷, George Sion, Dem. Hagiac, George Manu, Ion Damian și cu scenograful Ștefan Norris. „Spectacolul nu a fost îndeajuns de strunit pentru a prezenta o omogenitate sănătoasă”¹⁵⁸, nota Zamfir Trestianu (un nume rar întâlnit în presa culturală din epocă) în *Flacăra*.

Fig. 29 – Scenă din *Pentru cei de pe mare* (regia Aurel Ion Maican).

Ion Șahighian a montat piesa lui K. Simonov *Un flăcău din orașul nostru* (19 octombrie 1948), colaborând cu ansamblul Teatrului Muncitoresc C.F.R. Angela Luncescu, Nelly Nicolau-Ștefănescu, Traian Dănceanu, Constantin Gheorghiu, Nicolae Popescu, Dinu Macedonski s-au aflat printre actorii care au lucrat cu binecunoscutul regizor, iar cuplul de artiști plastici Filip Dimitriu și Nicolae Teodoru au creat costumele și decorurile. Cârcoțas, strașnic angrenat în stilul normativ ideologic, neavându-l la inimă pe regizor, Valentin Silvestru nota: „(Din spectacol) a lipsit în bună măsură suflul acela puternic de viață, eroismul înălțător, comportarea firească în cele mai grele împrejurări și, mai ales, motivarea intimă a acțiunilor personajelor”. Atrage atenția fraza tendențioasă a criticului: „Nu prea multe au fost momentele (până la tablourile care reprezentau războiul) când spectatorul avea clară impresia că evenimentele și persoanele de pe scenă sunt diferite de ceea ce se putea vedea la noi în împrejurări asemănătoare”¹⁵⁹. Era clar: omul sovietic ne era superior...

¹⁵⁴ Lucia Sturdza-Bulandra (1873–1961) a fost actriță de teatru și film, regizoare, directoare a unor companii teatrale, profesoară universitară și traducătoare. Între 1947 și 1961 a condus Teatrul Municipal. A fost căsătorită cu actorul Costache Costescu și cu actorul, regizorul și directorul de companii teatrale Tony Bulandra.

¹⁵⁵ Agnia Bogoslava (1916–2009) a fost actriță de teatru. Este autoarea scrierii memorialistice *Și s-au dus ca vântul*. A fost căsătorită cu regizorul Mihai Zirra, cu regizorul Sandu Eliad și cu artistul plastic Jules Perahim.

¹⁵⁶ Villy Ronea (1901–1967) a fost actor de teatru și film. A jucat, printre altele, la Compania Bulandra și asociații, la Teatrul Barașeum, la Teatrul Victoriei, la Studioul Actorului de Film Nottara și la Teatrul Municipal/ Bulandra.

¹⁵⁷ Florin Scărlătescu (1906–1993) a fost actor de teatru și film. A jucat la Teatrul Nostru, la Teatrul Armatei și Teatrul de Comedie.

¹⁵⁸ Zamfir Trestianu, „Despre interpretare în *Azilul de noapte* și *Pentru cei de pe mare*”, în *Flacăra*, 7 noiembrie 1948.

¹⁵⁹ Valentin Silvestru, „Cronica dramatică”, în *Flacăra*, 24 octombrie 1948.

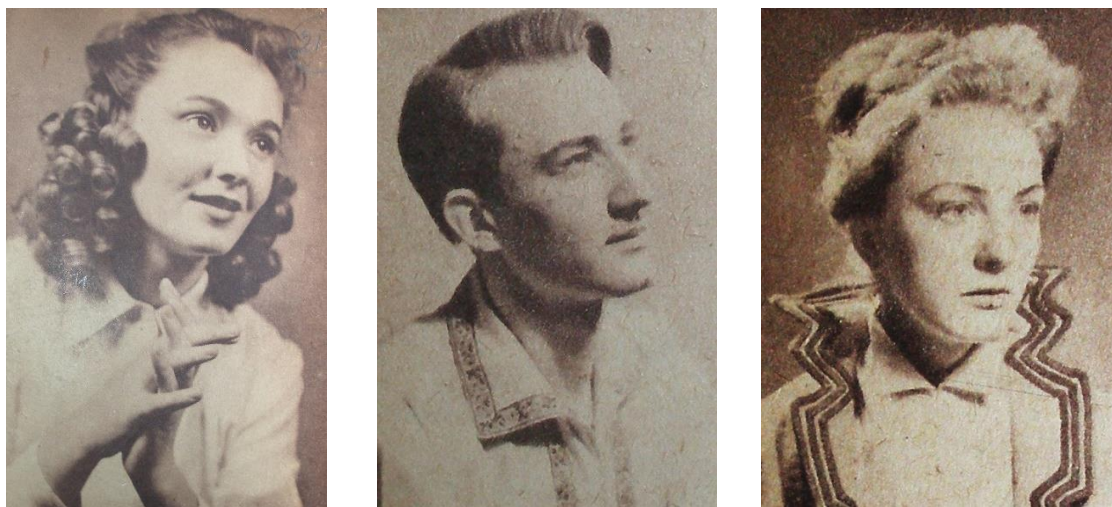

Fig. 30–32 – Doina Tușescu, Mircea Anghelescu și Aurelia Sorescu în *Un flăcău din orașul nostru* (regia Vlad Mugur).

Piesa *Un flăcău din orașul nostru* de K. Simonov a fost reluată la Teatrul Tineretului (martie 1953), cu o distribuție ce pare de mare interes pentru istoricul de teatru de azi, din care au făcut parte Doina Tușescu¹⁶⁰/Aurelia Sorescu¹⁶¹, Liliana Țicău¹⁶²/Eugenia Marian¹⁶³, Emilia Cozachievi/Mimi Enăceanu, Marcela Demetriad, Mircea Anghelescu¹⁶⁴/Constantin Codrescu, Radu Beligan¹⁶⁵, Vasile Nițulescu¹⁶⁶. Regia i-a aparținut lui Vlad Mugur¹⁶⁷, iar scenografia a fost semnată de Alexandru Olian¹⁶⁸. „*Un flăcău din orașul nostru* reprezintă pentru tinerii din țara noastră o înaltă școală de educație patriotică”¹⁶⁹, nota sentențios Valeria Ducea.

¹⁶⁰ Doina Tușescu a fost actriță de teatru și film. A jucat pe scenele Naționalului, la Teatrul Tineretului, la Teatrul pentru copii și tineret și la Teatrul Mic. A fost, pentru scurt timp, soția actorului și poetului Emil Botta.

¹⁶¹ Aurelia Sorescu a fost actriță de teatru și film. A jucat pe scenele Naționalului, la Teatrul Tineretului, la Teatrul Municipal/Bulandra. A fost soția diplomatului Valentin Lipatti.

¹⁶² Liliana Țicău a fost actriță de teatru. A jucat la Teatrul Tineretului și la Teatrul de Comedie.

¹⁶³ Eugenia Marian a fost actriță de teatru. A jucat pe scenele Naționalului bucureștean, la Teatrul Tineretului și la Teatrul Armatei/Nottara. A fost soția scriitorului Camil Petrescu.

¹⁶⁴ Mircea Anghelescu a fost actor de teatru și film. A jucat la Naționalul bucureștean, la Teatrul Tineretului și la Teatrul Armatei/Nottara.

¹⁶⁵ Radu Beligan (1918–2016) a fost actor de teatru și film, regizor, scriitor, traducător și director de teatre. Începând din stagiunea 1960-1961, a condus Teatrul de Comedie din București, fiind inițiatorul înființării acestuia. Între 1969 și 1989 s-a aflat la conducerea Teatrului Național din București. A condus Consiliul Teatrelor, care a funcționat în subordinea Consiliului de Stat pentru Cultură și Artă. Radu Beligan fost președinte, începând din 1971, apoi președinte de onoare pe viață al Institutului Internațional de Teatru. A fost membru al Comitetului Central al P.C.R. între 12 august 1969 și 24 noiembrie 1989. A fost deputat în Marea Adunare Națională în perioada 1961–1975. Radu Beligan a fost căsătorit cu actrița Nineta Gusti, cu jurnalista Dana Crivăț și cu scriitoarea Marica Beligan. Datele despre activitatea politică a artistului au fost preluate din *Membrii C.C. al P.C.R., 1945–1989. Dicționar*, lucrare editată sub egida C.N.S.A.S., coordonator Florica Dobre, Editura Enciclopedică, București, 2004, p. 95.

¹⁶⁶ Vasile Nițulescu (1925–1991) a fost actor de teatru și film. A jucat la Teatrul Tineretului, Teatrul pentru copii și tineret și Teatrul Mic.

¹⁶⁷ Vlad Mugur (1927–2001) a fost regizor de teatru, profesor universitar și director de teatre. A montat la Studioul Actorului de Film Nottara, Teatrul Tineretului, Teatrul Armatei/Nottara, la Naționalele din Craiova, București și Cluj, la Teatrul Bulandra, Teatrul Odeon, Teatrul Mic, Teatrul Tineretului din Piatra Neamț, și pe scene din Elveția și Germania. A fost fiul regizorului Val Mugur și soțul actriței Magda Stief.

¹⁶⁸ Alexandru Olian a fost scenograf. A conceput scenografiile pentru Teatrul Evreiesc, Teatrul Tineretului și teatrele din Reșița, Pitești, Timișoara și Bârlad.

¹⁶⁹ Valeria Ducea, „*Un flăcău din orașul nostru* de K. Simonov în interpretarea tinerilor actori” în *Contemporanul*, 17 aprilie 1953.

Fig. 33–35 – Marietta Anca, Nicolae Bălțățeanu și Ion Manolescu în *Azilul de noapte* (regia Fernando de Cruciatti).

O distribuție de mare valoare a fost angrenată în *Azilul de noapte* de Gorki, dramă jucată la Naționalul bucureștean (23 octombrie 1948) sub bagheta regizorală a lui Fernando de Cruciatti. Iată configurația echipei actoricești, înlăturând unele neclarități prezente în varii locuri: Marietta Anca¹⁷⁰ (Vasilisa), Ana Barcan (Nastia), Irina Răchițeanu-Șirianu¹⁷¹ (Natașa), Silvia Fulda¹⁷² (Kvașnia), Emilia Cozachievici¹⁷³ (Ana), Ion Manolescu (Satin), Nicolae Bălțățeanu (Baronul), Gheorghe Storin¹⁷⁴ (Actorul), Victor Antonescu¹⁷⁵ (Luca), G. Ciprian¹⁷⁶ (Kleșci), Nicolae Făgădaru (Vaska Pepel), Haralambie Polizu (Kostîliev), Alexandru Ionescu-Ghibericon¹⁷⁷ (Bubnov), Ionel Țăranu (Medvedev), H. Nicolaide (Alioșka), Ion Ulmeni (Tătarul), Dorin Sireteanu (Gât Sucit). Natalia Bragalia¹⁷⁸ a semnat costumele, iar Traian Cornescu¹⁷⁹ a fost autorul decorurilor. Parcurgând

¹⁷⁰ Marietta Anca (1911–1988) a fost actriță de teatru. În afara câtorva spectacole, a fost jucat permanent pe scena Naționalului bucureștean. Marietta Anca a fost căsătorită cu scriitorul, teatrologul și directorul de teatru Ion Marin Sadoveanu și a fost sora dirijorului Leontin Anca.

¹⁷¹ Irina Răchițeanu-Șirianu (1920–1993) a fost actriță de teatru și film și profesoară universitară. După închiderea teatrelor particulare, a desfășurat o îndelungată activitate la Naționalul bucureștean. A fost căsătorită cu scriitorul Vintilă Șirianu. A se vedea monografia Constantin Parascivescu, *Cu ochii deschiși. Irina Răchițeanu-Șirianu*, Fundația Culturală „Camil Petrescu”, București, 2004.

¹⁷² Silvia Fulda (?–1973) a fost actriță de teatru și film. După 1948 a jucat pe scena Naționalului bucureștean.

¹⁷³ Emilia Cozachievici a fost actriță. Artista a jucat pe scena Naționalului bucureștean, fiind apoi membră a colectivului Teatrului Tineretului pe tot parcursul existenței acestuia.

¹⁷⁴ Gheorghe Storin (1893–1968) a fost actor de teatru și film și codirector al Companiei Bulandra și asociații. A realizat creații impresionante și după 23 august 1944, jucând în special pe scenele Teatrului Național din București.

¹⁷⁵ Victor Antonescu (1878–1958) a fost actor de teatru și film. Și-a desfășurat o parte importantă a carierei la Naționalul bucureștean.

¹⁷⁶ G. Ciprian (1883–1968, numele său adevărat fiind Gheorghe Constantin-Constantinescu) a fost actor de teatru, scriitor și traducător. Lucrările sale reprezentative în domeniul dramaturgic sunt *Omul cu mârtoaga* și *Capul de rățoi*. Apud *DGLR*, prima ediție, vol. C-D, p. 270–272. A fost tatăl actorilor Alexandru și Ion Ciprian.

¹⁷⁷ Alexandru Ionescu-Ghibericon (1891–1960) a fost actor de teatru și film. După 1947 a jucat pe scena Teatrului Național din București. A fost fratele profesorului universitar Nae Ionescu.

¹⁷⁸ Natalia Bragalia (1906–1972) a fost artistă scenografă. A studiat la Chișinău și s-a specializat la Paris.

¹⁷⁹ Traian Cornescu (1885–1965) a fost pictor scenograf. A fost căsătorit cu actrița Natașa Alexandra.

cronicile, rezultă că regizorul nu a creat un spectacol de valoare deosebită, fiecare din actori susținându-și partiturile cu virtuozitate, oarecum pe cont propriu. Erau aproape toți personalități de mare amplitudine artistică.

Au urmat două piese incluse în categoria farselor dramatice: *O zi de odihnă* de V. Kataev (Teatrul Național din București, data premierei 20 octombrie 1949¹⁸⁰ fiind contestabilă, datorită faptului că există o cronică apărută în octombrie 1948) și *La telefon, Taimirul* de Al. Galici și K. Isaev (Teatrul Municipal, 22 octombrie 1948). Sică Alexandrescu a pus în scenă piesa lui Kataev¹⁸¹ bazându-se, așa cum o făcea de multe ori, pe talente verificate, de prima mână: Silvia Dumitrescu-Timică, G. Timică, Victoria Corciiov, Cella Dima, Mimi Enăceanu, Mișu Fotino, Marcel Enescu. Simion Alterescu, în cronică scrisă pentru *Contemporanul*, era de părere că regizorul nu a reușit să satirizeze suficient birocratismul (aceasta fiind tema care declanșează peripețiile piesei)¹⁸². Notăm că scenografia a purtat semnătura lui Liviu Ciulei.

La telefon, Taimirul a fost montată de Mihai Raicu, care a colaborat cu scenograful Ștefan Norris. Protagoniștii farsei au fost Marietta Rareș, Sarah Manu¹⁸³, Sandina Stan, Gina Petrini, Fory Etterle¹⁸⁴, Ion Lucian, Jules Cazaban, Ion Manta, Paul Sava, Nicolae Tomazoglu, Mircea Balaban, Dem. Savu.

Fig. 36 – Jeni Arnotă (Jeni Acterian).

Considerată o veritabilă tânără speranță a regiei românești, absolventă a Seminarului de regie inițiat de Camil Petrescu, Jeni Acterian¹⁸⁵ (care a semnat spectacolul cu pseudonimul Jeni Arnotă) a montat basmul scenic *Scufița roșie* de E. Ciornîi pe scena Municipalului (2 ianuarie 1949). Echipa de actori a fost compusă din Corina Constantinescu, Marietta Rareș, Sandina Stan, Mircea Balaban, Nicolae Tomazoglu, Liviu Ciulei. Concepția costumelor și a decorurilor i-a aparținut lui Mircea Marosin. Neavând încărcătură ideologică, spectacolul a trecut aproape neobservat de critică.

¹⁸⁰ *Apud* http://old.cimec.ro/SCRIPTS/TeatreNou/detaliiu_premiera.asp?sq2=O+ZI+DE+ODIHN%C4%82&sq=410101914804&sq1=1, pagină web accesată pe 27 august 2023.

¹⁸¹ Valentin Kataev (1897–1986) a fost scriitor. În războiul civil rusesc a luptat de partea armatei roșii. A fost redactor șef al revistei *Tinerețe*, în care a lansat scriitori precum Evgheni Evtușenko și Bella Ahmadulina. O parte din scrierile lui Valentin Kataev au supraviețuit dispariției dogmelor comuniste. A fost fratele scriitorului Evgheni Petrov. *Apud* https://en.wikipedia.org/wiki/Valentin_Kataev, pagină web accesată pe 27 august 2023.

¹⁸² Simion Alterescu, „Două satire la adresa birocratismului”, în *Contemporanul*, 29 octombrie 1948.

¹⁸³ Sarah Manu a fost actriță de teatru și asistent universitar. După 1947, a jucat în câteva spectacole ale Teatrului Municipal și ale Naționalului bucureștean până la prea timpuria sa dispariție.

¹⁸⁴ Fory Etterle (1908–1983, numele său adevărat fiind Christofor Etterle) a fost actor de teatru și film. A fost căsătorit cu balerina Marie-Jeanne Livezeanu.

¹⁸⁵ Jeni Acterian (1916–1958, numele său adevărat fiind Eugenia Maria Acterian; prenumele său a fost grafiat și Jenny) a fost regizoare de teatru (activând sub pseudonimul Jeni Arnotă). A fost autorea lucrării memorialistice *Jurnalul unei fete greu de mulțumit*. A fost sora scriitorului Arșavir Acterian și a actorului, regizorului și teatrologului Haig Acterian. Jeni Acterian a fost soția actorului Adrian Georgescu.

Fig. 37 – Irina Răchițeanu-Șirianu, Sonia Cluceru, A. Pop-Marțian și Gheorghe Storin într-o scenă din *Puterea cea mare* (regia Nicolae Dinescu).

Un nou autor a fost pus în scenă la Teatrul Național din București: drama *Puterea cea mare* a lui Boris Romașov (14 ianuarie 1949) a fost montată de regizorul Nicolae Dinescu și scenograful Traian Cornescu. Boris Romașov (1895-1958) a fost scriitor, critic literar și jurnalist¹⁸⁶. Actorii Irina Răchițeanu-Șirianu, Sonia Cluceru, A. Pop-Marțian, Gheorghe Storin, Angela Chiuaru, Carmen Stănescu, Raluca Zamfirescu, Elena Negreanu, Ion Ulmeni, Costache Antoniu, Nicu Dimitriu, Mircea Anghelescu, Iulian Neșulescu, Virgil Popovici au interpretat fie oameni de știință, fie miniștri și directori de întreprinderi, fie oameni simpli angrenați în lupta de zi cu zi. Din cronici rezultă că există în piesă comparații între lumea sovietică și cea americană.

Fig. 38 – Nicolae Bălțățeanu, Maria Voluntaru, Chiril Economu, H. Nicolaide, Florin Scărlătescu, Costache Antoniu în *Confruntarea* (regia Moni Ghelerter; coperta I a *Revistei Teatrului Național*, caietul nr. 5, martie 1949, colecția Lucian Sinigaglia).

¹⁸⁶ Apud <https://www.wikidata.org/wiki/Q4397533>, pagină web accesată pe 28 august 2023.

Fig. 39 – Nicu Dimitriu, Ion Henter, Virgil Popovici, Igor Barbu, Alexandru Ionescu-Ghibericiu, Panait Stoian, Andrei Codarcea, Mihai Berechet, Marcela Rusu, Elena Galaction, Margueritte Romanne și Margareta Turcu în *Confruntarea* (regia Moni Ghelester; coperta IV a *Revistei Teatrului Național*, caietul nr. 5, martie 1949, colecția Lucian Sinigaglia).

Din creația fraților Tur și a lui L. Șeinin s-a reprezentat la Teatrul Național din București piesa *Confruntarea* (13 februarie 1949). Artiștii care figurează în grupajele fotografice din fig. 38 și 39 au jucat în regia lui Moni Ghelerter și în scenografia gândită de Jules Perahim. Aflăm subiectul din cronică semnată de Mioara Cremene în *Contemporanul*: „Întreg poporul sovietic, reprezentat prin diferite tipuri din societatea sovietică (colhoznicul, studentul, judecătorul de instrucție și substitutul său, croitorul, doctorul, grănicerii), participă la împiedicarea actului de sabotaj pus la cale de spionul străin, la descoperirea rețelei de spionaj și la distrugerea ei”¹⁸⁷.

Regizorul Ion Șahighian (Ioan Massof a opinat că spectacolul a fost pus în scenă de Ivan Dubrovin¹⁸⁸) și cuplul de scenografi Filip Dimitriu și Nicolae Teodoru și-au reluat colaborarea la Teatrul Muncitoresc C.F.R. montând *Zile însorite* de Ghenadi Federov (24 aprilie 1949). Într-o piesă având ca subiect colectivizarea în Uniunea Sovietică au jucat Marga Anghelescu, Sabina Mușatescu, Dina Mihalcea, Teodora Nichita, Traian Dănceanu, Alexandru Cațichi, Dinu Macedonski, Alexandru Vasiliu, Nicolae Popescu, Stelian Mihăilescu.

Fig. 40 – Schiță de decor de Alexandru Olian pentru spectacolul *După douăzeci de ani* (regia Gheorghe Jora și D.D. Neleanu).

În aprilie 1949 a văzut luminile rampei spectacolul *După douăzeci de ani* de M. Svetlov, montat de Gheorghe Jora și D.D. Neleanu la Teatrul Armatei în scenografia lui Alexandru Olian. Mihail Svetlov (1903–1964) a luptat în războiul civil rus de partea armatei roșii. A fost supranumit «Heine cel Roșu» și fost membru al grupării literare Octombrie¹⁸⁹. Piesa se referă la acțiunile Comsomolului, mai precis la lupta acestuia cu trupele alb-gardiste. Xenia Eminovici, Athena Marcopol, Felicia Predoiu, Lia Pop, George Mazilu, Sorin Gabor, Val. Săndulescu, George Manu au figurat în distribuție.

¹⁸⁷ Mioara Cremene, „*Confruntarea* de frații Tur și L. Șeinin”, în *Contemporanul*, 18 februarie 1949.

¹⁸⁸ Apud Ioan Massoff, *Teatrul românesc*, vol. VIII, Editura Minerva, București, 1981, p. 525.

¹⁸⁹ Apud https://fr.wikipedia.org/wiki/Mikha%C3%AFI_Svetlov, pagină web accesată pe 28 august 2023.

La Teatrul Muncitoresc C.F.R. stagiunea 1949–1950 s-a deschis cu piesa *Cale liberă* de Anatoli Surov. Mihai Raicu a fost regizorul spectacolului, iar Filip Dimitriu și Nicolae Teodoru au creat scenografia. Actorii Dina Mihalcea, Astra Dan, Angela Luncescu, Geo Barton, Constantin Gheorghiu, Nicolae Popescu, Alexandru Clonaru, Romulus Mogoș au jucat în spectacol. Vorbind despre rolurile pe care le-au avut aceștia, Mihai Ghimpu considera că „este lesne de închipuit cât de greu devine pentru un actor care trăiește într-o fază de început de construire a socialismului să se poată ridica la înălțimea de concepție pe care o poartă în ei Sibriakov sau Rubțov (*doi dintre eroii piesei lui Surov, n.n.*), pionieri înaintați pe drumul construirii comunismului”¹⁹⁰.

Fig. 41 – Arvids Grigulis.

În cinstea zilei de 7 noiembrie, când în lumea comunistă se aniversa cu mare pompă revoluția sovietică din octombrie 1917, teatrele bucureștene s-au întrecut în a da spectacole adecvate. Astfel, pe lângă amintitul *Cale liberă*, s-au reprezentat *Argilă și porțelan* de A. Grigulis la Teatrul Național, *Trenul blindat 14–69* de Vs. Ivanov la Teatrul Armatei și *Un om obișnuit* de L. Leonov la Teatrul Municipal (toate având premiera pe 7 noiembrie 1947).

Arvids Grigulis (1906–1989) a fost scriitor, scenarist de film, traducător și profesor universitar¹⁹¹. Aurel Ion Maican a montat piesa acestuia intitulată *Argilă și porțelan* avându-i drept colaboratori pe Elena Barlo¹⁹² (creatoarea costumelor) și pe Jules Perahim (autorul decorurilor). Printre artiștii implicați în spectacol s-au aflat Ion Manolescu, Irina Răchițeanu-Șirianu, Carmen Stănescu¹⁹³, Nelly Dordea, Emil Botta, Mihai Gingulescu, G. Ciprian, Victor Antonescu, Constantin Bărbulescu, Ion Henter. „Subliniem justa încheiere în spectacol pe care a reușit s-o realizeze regia între cele două conflicte aparent paralele din piesă: conflictul dintre bătrânul smălțuitor (*interpretat de Ion Manolescu, n.n.*) și foștii săi tovarăși de muncă și acela care privea problema aducerii transportului de argilă pentru fabrică). Conceput de pe o justă poziție și realizat în spiritul metodei realismului socialist, spectacolul tovarășului Maican (*observăm formula de adresare care începea să se utilizeze, n.n.*) a obținut acea tensiune a conflictelor care a servit la susținerea pozițiilor diverse ale personajelor”¹⁹⁴, nota Mihai Ghimpu. Lucia Sturdza-Bulandra scria despre fostul său asociat: „Să vorbesc acum despre Ion Manolescu, artistul. Despre actorul desăvârșit și fermecător. Nu prin frumusețe te farmecă – știm doar că nu este frumos, ci prin sobrietatea, darul de a interioriza sentimentele (...). Cu autoritatea pe care i-o dă experiența, cu muzicalitatea glasului său, în

¹⁹⁰ Mihai Ghimpu, „Toate drumurile duc spre comunism”, în *Flacăra*, 5 noiembrie 1949.

¹⁹¹ *Apud* <https://www.wikidata.org/wiki/Q4149454>, pagină web accesată pe 28 august 2023.

¹⁹² Elena Barlo a fost scenografă. A avut o îndelungată activitate la Naționalul bucureștean.

¹⁹³ Carmen Stănescu (1925–2018) a fost actriță de teatru și film. A înnobilat cu prezența sa scenele Naționalului bucureștean timp de mai bine de cinci decenii. A fost căsătorită cu actorul Damian Crășmaru.

¹⁹⁴ Mihai Ghimpu, „Câteva probleme de regie și interpretare în trei piese sovietice”, în *Flacăra*, 12 noiembrie 1949.

care parcă vibrează un violoncel, catifelându-i dicțiunea cu cele mai expresive nuanțe prin care captivează publicul”¹⁹⁵. Și când ne gândim că acest artist desăvârșit carismatic fusese aspru criticat la repetiții de consilierul sovietic Evgheni Kovalenko pentru modul așa-zis injust de interpretare (conform mai multor mărturii existente în diverse scrieri memorialistice).

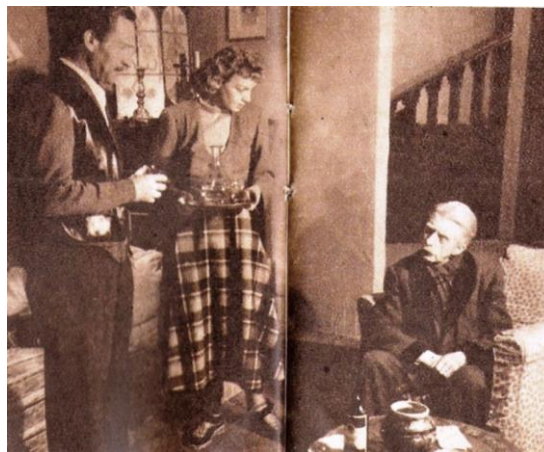

Fig. 42 și 43 – G. Ciprian (stânga) și Carmen Stănescu, Ion Manolescu (așezat) și Victor Antonescu (dreapta) în scene din *Argilă și porțelan* (regia Aurel Ion Maican).

Vsevolod Ivanov (1895-1963) a aparținut grupării literare *Frăția Serapion*. A fost autorul unor scrieri inspirate din războiul civil rusesc, la care a participat. Și al unor traduceri¹⁹⁶. La Teatrul Armatei, *Trenul blindat 14–69* de Vs. Ivanov (care a fost prezent în sală la premieră¹⁹⁷) a beneficiat de regia lui Alexandru Finți, în spectacol fiind distribuți George Calboreanu¹⁹⁸, Lilly Popovici, Nineta Gusti¹⁹⁹, Elena Chiosa, Tilda Radovici, George Vraca²⁰⁰, Aurel Rogalschi²⁰¹, Constantin Ramadan, George Mazilu, Florin Scărlătescu, George Demetru²⁰², I. Atanasiu-Atlas, N. Meicu.

Fig. 44 – Vsevolod Ivanov.

În scrierile memorialistice ale Marioarei Voiculescu găsim următoarele considerații: „Calboreanu a fost răsplătit cu premiul de 1000.000 lei pentru marea sa creație din piesa *Trenul blindat 14–69*.

¹⁹⁵ Lucia Sturdza-Bulandra, „*Argilă și porțelan*”, în *Teatru și muzică*, decembrie 1949.

¹⁹⁶ Apud https://ro.wikipedia.org/wiki/Vsevolod_Ivanov, pagină web accesată pe 29 august 2023.

¹⁹⁷ Apud Claudia Dimiu, Daria Dimiu, *În pas de teatru pe Bulevard. O istorie a Teatrului Nottara*, Editura Alpha MDN, Buzău, f.a., p. 52.

¹⁹⁸ George Calboreanu (1896–1986) a fost actor de teatru și film. A realizat creații puternice pe scena Teatrului Național din București, colaborând înainte de 1948 cu Teatrul Comedia și cu Teatrul Mic, apoi cu Teatrul Armatei, după anul menționat.

¹⁹⁹ Nineta Gusti (1913–2002) a fost actriță de teatru și film. După 1947 s-a distins prin rolurile interpretate la Teatrul Armatei și la Teatrul de Comedie. A fost prima soție a omului de teatru Radu Beligan.

²⁰⁰ George Vraca (1896–1964) a fost actor de teatru și film și director de teatru. A se vedea monografia Dinu Bondi, Valeria Vraca, *George Vraca*, Editura Meridiane, București, 1967.

²⁰¹ Aurel Rogalschi a fost actor de teatru și film. După 1947 a jucat la Teatrul Armatei/Nottara. Era fratele compozitorului și dirijorului Theodor Rogalski.

²⁰² George Demetru (1905–1984), numele său adevărat fiind Dumitru Georgescu) a fost actor de teatru și film. Și-a desfășurat o mare parte a carierei pe scenele Teatrului Armatei.

Fig. 45 – George Calboreanu
în *Trenul blindat 14–69*.

Calboreanu a jucat într-un mod magnific rolul unui nețaran neștiutor de schimbările survenite, dar care încet, încet se inițiază și devine, astfel, un adept al bolșevismului și un temeinic și puternic îndrumător pentru toți. E cea mai reușită creație din cariera lui. Am fost foarte impresionată”²⁰³.

Regizorul nota înainte de premieră sub titlul agitatoric *Lucrăm cu râvnă și dragoste pentru spectacolul cu piesa «Trenul blindat 14–69»*: „Pregătirea noastră pentru acest examen (*premiera prevăzută pentru întrecerea socialistă din 7 noiembrie, n.n.*) a fost făcută prin învățămintele de zi cu zi pe care ni le-am însușit o dată cu minunata experiență a celui mai înaintat teatru din lume: teatrul sovietic”²⁰⁴.

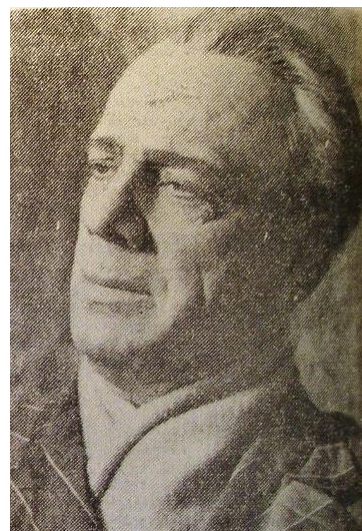
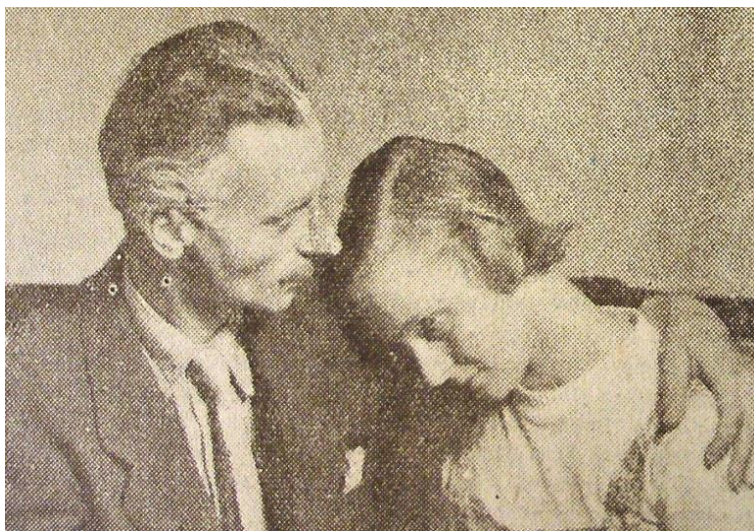

Fig. 46 și 47 – Sarah Manu și Nicolae Tomazoglu (stânga) și Jules Cazaban (dreapta)
în *Un om obișnuit* (regia W. Siegfried).

Pentru întrecerea socialistă de care amintea Alexandru Finți, la Teatrul Municipal s-a pregătit premiera piesei *Un om obișnuit* de L. Leonov (Teatrul Municipal, 7 noiembrie 1949). În regia și scenografia semnate de W. Siegfried au jucat Sarah Manu, Lucia Sturdza-Bulandra, Nelly Sterian, Marietta Rareș, Beate Fredanov, Mihai Popescu, Nicolae Tomazoglu, Jules Cazaban. W. Siegfried a scris articolul propagandistic *Punem în scenă un imn adresat omului sovietic*. „Ne-am slujit de munca în colectiv”, spunea

²⁰³ Marioara Voiculescu, *Jurnal. Memorii*, Funația Culturală Camil Petrescu, București, 2003, p. 143.

²⁰⁴ Alexandru Finți, „Lucrăm cu râvnă și dragoste pentru spectacolul cu piesa *Trenul blindat 14–69*”, în *Flacăra*, 5 noiembrie 1959.

W. Siegfried, „prin nenumărate ședințe de discuții, lecturi, studii de materiale informative ne-am apropiat de înțelesurile lăuntrice ale textului, (...) fiecare dintre noi făcând efortul de a îndepărta balastul rutinei”²⁰⁵.

Fig. 48 – Nicolae Bălțățeanu, Emil Botta, George Calboreanu, Irina Răchițeanu-Șirianu, Dina Cocea, Virgil Popovici și V. Valentineanu într-o scenă din *Undeva, într-o țară* (regia Dinu Negreanu).

A urmat *Undeva, într-o țară* (*Complotul condamnaților*) de N. Vîrta, spectacol montat la Naționalul bucureștean (22 decembrie 1949) de Dinu Negreanu, cu concursul scenografilor Jules Perahim și Traian Nițescu. Probabil că pare anectodic faptul potrivit căruia spectatorii au spus că, în rolul conducătoarei comuniste Gana Lichta, Irina Răchițeanu-Șirianu semăna vizibil cu Ana Pauker, iar George Calboreanu semăna cu Stalin. Celor doi actori amintiți li s-au adăugat Dina Cocea, Cella Dima, Maria Voluntaru, Elena Negreanu, Nicolae Bălțățeanu, Emil Botta, V. Valentineanu, Ion Talianu, Nicu Dimitriu, Ion Iancovescu, Virgil Popovici, Petre Dragoman, Șerban Holban. Analizând modul în care a fost portretizată Gana Lihta, Ion Marin Sadoveanu, dorind să arate probabil că este înregimentat, considera că „este un rol care cere o autoritate interioară, de exprimat prin mijloace sobre și hotărâte. Convingerea de năstrămutat, biruitoare, liniștea și voința de acțiune a comunistei, lumina poziției de prim personaj pozitiv, toate s-au văzut și ne-au convins din rolul doamnei Răchițeanu”²⁰⁶.

²⁰⁵ W. Siegfried, „Punem în scenă un imn adresat omului sovietic”, în *Flacăra*, 5 noiembrie 1959.

²⁰⁶ Ion Marin Sadoveanu, „*Undeva, într-o țară*”, în *Universul*, 4 ianuarie 1950.

Tot la Teatrul Național s-a pus în scenă *Așa s-a călit oțelul*, dramatizare după N. Ostrovski (9 aprilie 1950). Nikolai Ostrovski (1904–1936) s-a înrolat de tânăr în armata rusă. Grav bolnav, imobilizat și lipsit de vedere a creat romanul *Așa s-a călit oțelul*, cea mai importantă scriere a sa. Romanul are un caracter autobiografic, bazat pe experiențele scriitorului din cursul războiului civil²⁰⁷. Spectacolul care a pornit de la dramatizarea romanului, prezentat la Naționalul bucureștean, a fost regizat de Aurel Ion Maican și G. Dem. Loghin. Gabriela Zamfirescu a conceput costumele, iar Natalia Bragalia și M. Rubinger au fost autorii decorurilor. Distribuția l-a avut în rolul titular pe Constantin Codrescu, cuprinzându-i și pe Eliza Petrăchescu, Raluca Zamfirescu, Elena Aramă, Victoria Corciiov, Kitty Gheorghiu-Muşatescu, Alexandru Critico, Titus Lapteș, Iulian Necșulescu, Stroe Atanasiu, Marcel Enescu, Haralambie Polizu, Nicolae Sireteanu.

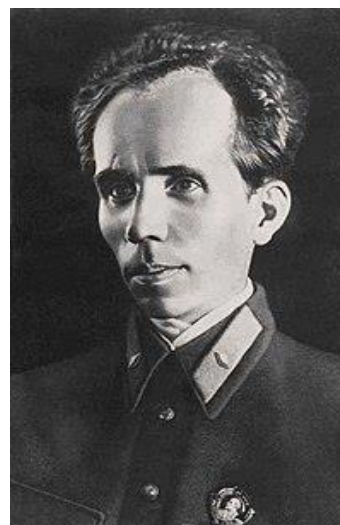

Fig. 49 – Nikolai Ostrovski.

VÂNT DE LIBERTATE

Operetă în 3 acte (5 tablouri) de I. DUNAEVSKI
Libretul de V. V. VINICOV, V. C. CRAHT și V. I. TIPOT
 În românește de : OCTAVIAN CECATII, SICĂ ALEXANDRESCU și NICUȘOR CONSTANTINESCU

DISTRIBUȚIA
 (în ordinea indicată de autori)

Clementina . . . { Maria Wawrina + { Lucia Pârulescu	Berta { Fedora Gamberto + { Indira Mulgund
Stella { Silly Popescu { Puica Alexandrescu { Getta Mara	Cezar Gall . . . { Petre Ștefănescu - Goangă + { Iancu Groza
Mario { Șerban Tassian + { Alex. Bădulescu	Gyorg Stan . . . { George Groner { Dem. Hagiac
Filip { N. Gărdescu { Nae Roman	Miki { Toni Buiacici { Bimbo Mărculescu
Toma { G. Trestian { Emil Popescu +	Reghina { Virginica Romanoski { Jeni Pârâu
Patronul { Nae Roman { Const. Cociu	Chiorul Nucu Păunescu
Pepita { Migri Avram Nicolau { Virginica Romanoski +	Comisarul . . . { Niculescu - Cadet { Iordănescu Bruno
Mona { Tuși Gamberto + { Ani Pater	Sergentul . . . { Iordănescu Bruno { Niculescu - Cadet
	Chesterfield { Dem. Hagiac { N. Gărdescu

Marinari docheri, femei, polițiști

Direcția de scenă : SICĂ ALEXANDRESCU, NICUȘOR CONSTANTINESCU, EMIL BOBESCU

Direcția Muzicală : RADU BOTEZ

Decoruri și costume : ARH. ȘT. NORRIS	Coregrafia : A. ROMANOWSKI,
Mastru de cor : LIVIU CAVASI	VIOLETTE TAYLOR,
Asist. Dir de Scenă : ION DRUGAN	SANDU FEYER

Fig. 50 – Distribuția spectacolului *Vânt de libertate* în stagiunea 1949–1950 la Teatrul Armatei.

²⁰⁷ Apud https://en.wikipedia.org/wiki/Nikolai_Ostrovsky, pagină web accesată pe 29 august 2023.

Începând din mai 1950, la ansamblul de operetă al Teatrului Armatei a fost reprezentată cu mare succes de public opereta *Vânt de libertate* de I. Dunaevski. Sică Alexandrescu, Nicușor Constantinescu și Emil Bobescu au condus echipa de cântăreți și actori care poate fi văzută în figura 50. Ne întrebăm de ce a fost nevoie totuși de nu mai puțin de trei regizori pentru montarea spectacolului.

Pe afișul Teatrului Muncitoresc C.F.R. s-au succedat în acea perioadă trei premiere sovietice: *Dincolo de cel de-al doilea front* de V. Sobko (22 mai 1950), *În stepele Ucrainei* de Al. Korneiciuk (7 noiembrie 1950) și *Moștenirea fatală* de L. Șeinin (22 decembrie 1950). În *Dincolo de cel de-al doilea front*, spectacol regizat de Nicolae Massim, au jucat actorii Marga Anghelescu, Nelly Sterian, Angela Luncescu, Maria Georgescu, Dina Mihalcea, Astra Dan, Trăian Dănceanu, Geo Barton, Alexandru Ciprian, Constantin Gheorghiu, Nicolae Popescu. Ivan Dubrovin a montat *În stepele Ucrainei*, cu Nelly Nicolau-Ștefănescu, Angela Luncescu, Astra Dan, Ovid Brădescu, Traian Dănceanu, Dinu Macedonski, Alexandru Vasiliu, Nicky Rădulescu, Stelian Mihăilescu. Marin Iorda a pus în scenă *Moștenirea fatală*, distribuindu-i în rolurile de prim plan pe Maria Georgescu, Geo Barton, Ovid Brădescu, Alexandru Vasiliu, Dinu Macedonski.

Stagiunea 1950–1951 a Teatrului Armatei s-a deschis cu spectacolul *Vocea Americii* de V. Lavreniev, regizat de Marietta Sadova. Mihai Popescu, Lilly Popovici, carmen Stănescu, Nineta Gusti, Clody Bertola, Geta Cibolini, Tamara Vasilache, Nicolae Gărdescu, Villy Ronea, Aurel Rogalschi, Sandu Sticlaru, Constantin Brezeanu. Piesa are ca temă scindarea Americii într-o clasă conducătoare imperialistă și într-o clasă muncitoare progresistă, chiar prosovietică.

Fig. 51 – Elvira Godeanu, Constantin Codrescu și Emil Botta
în *Bătrânețe zbuciumată* (regia Nicolae Massim).

Nu mai puțin de cinci piese sovietice s-au reprezentat în premieră la Naționalul bucureștean într-un interval relativ scurt: *Bătrânețe zbuciumată* de L. Rahmanov (7 noiembrie 1950), *Casa cu storurile trase de frații Tur* (21 decembrie 1950), *Egor Bulciiov și alții*

de M. Gorki (12 februarie 1951), *Ilia Golovin* de S. Mihalkov (28 martie 1951) și *Dealul vrăbiilor* de A. Simukov (28 aprilie 1951).

În *Bătrânețe zbuciumată*, Emil Botta a făcut un interesant rol de compoziție, avându-i ca parteneri pe Elvira Godeanu/Elena Galaction, Anca Șahighian, Constantin Codrescu, Matei Gheorghiu, Jenică Constantinescu. Regia i-a aparținut lui Nicolae Massim, iar scenografia a fost semnată de Liviu Ciulei.

Spectacolul *Casa cu storurile trase* de frații Tur a fost regizat de Ion Șahighian. Actorii Marietta Anca, Elvira Godeanu, Nicolae Bălțățeanu, Ion Iancovescu, Gheorghe Storin, Alexandru Demetriad, Virgil Popovici au susținut rolurile principale într-o dramă care are ca subiect diferențele de opinii dintre membrii personalului ambasadei Statelor Unite din Moscova. Autorii scenografiei au fost Irina Bratu și Ștefan Norris.

Fig. 52 și 53– Maria Filotti și Grigore Vasiliu-Birlic în *Egor Bulțiov și alții* (regia Moni Ghelerter).

Tot cu o distribuție prestigioasă, care i-a cuprins pe Maria Filotti, Carmen Stănescu, Dina Cocea, Marcela Rusu, Maria Burbea, Nora Peyov, George Calboreanu, Grigore Vasiliu-Birlic, Nicu Dimitriu, Constantin Codrescu, Iulian Necșulescu, Alexandru Demetriad, Cezar Rovințescu, Ovid Teodorescu, Ion Anastasiad, Ludovic Antal, Ion Henter, a lucrat și Moni Ghelerter la realizarea antologicului spectacol *Egor Bulțiov și alții* de M. Gorki. Costumele și decorurile le-au aparținut artiștilor plastici Gabriela Zamfirescu și Alexandru Brătășanu.

În *Ilia Golovin* de S. Mihalkov, Sică Alexandru i-a distribuit pe Silvia Dumitrescu-Timică, Nina Diaconescu, Raluca Zamfirescu, Doina Șerban, Margareta Papagoga, G. Timică, Ion Manolescu, Marcel Anghelescu²⁰⁸, Iulian Necșulescu, Alexandru Demetriad, Marcel

²⁰⁸ Marcel Anghelescu (1909–1977) a fost actor de teatru și film, regizor de teatru și profesor universitar. Începând din 1947, a jucat timp de mai bine de un sfert de secol pe scenele Naționalului bucureștean. A fost căsătorit cu actrițele Fifi Harand și Eva Pătrășcanu.

Enescu, Mihai Berechet, Petre Dragoman. Alexandru Brătășanu a semnat scenografia spectacolului, a cărui acțiune se desfășura având ca fundal pagini muzicale semnate de Aram Hacıaturian.

Fig. 54 – Schiță de decor de Evgheni Kovalenko pentru *Învingătorii* (regia W. Siegfried).

Și la Teatrul Municipal au avut loc mai multe premiere succesive cu piese sovietice: *Cui i se supune vremea* de frații Tur și L. Șeinin (1 noiembrie 1950), *Învingătorii* de B. Cirkov (23 februarie 1951), *Fetița și ursul* de Budenko și Surinov (22 aprilie 1951) și *Cărări liniștite* de I. Brausevici (23 aprilie 1951). În piesa cu tematică antiimperialistă *Cui i se supune vremea*, în regia lui Ion Olteanu și scenografia lui N. Lebas, au jucat Nelly Sterian, Ștefan Ciubotărașu, Ion Manta, Jules Cazaban, Florin Scărlătescu și Nicolae Sireteanu. În *Învingătorii*, care avea ca temă lupta poporului sovietic sub conducerea lui Stalin în cea de-a doua conflagrație mondială, punctul nodal era prezența pe afiș ca scenograf a consilierului sovietic Evgheni Kovalenko. Spectacolul a fost regizat de W. Siegfried, iar interpreți au fost Beate Fredanov, Emilia Predescu-Manta, G. Timică, Geo Barton, Nicolae Sireteanu, Ion Manta, Florin Stroe, Paul Sava, Septimiu Sever. Cum prezența lui Kovalenko pe afiș trebuia subliniată și omagiată cum se cuvine, cronică publicată în *Contemporanul* a avut doi autori: Simion Alterescu și Margareta Bărbuță. Iată ce spuneau cei doi autori despre contribuția scenografului: „Ceea ce a contribuit în mare măsură la realizarea spectacolului, la transmiterea conținutului de idei prin imagini scenice corespunzătoare, au fost decorurile pictorului E. Kovalenko. Creând un cadru plastic în care dramatismul se îmbină cu sobrietatea, decorurile au devenit parte integrantă din spectacol.

Caracteristic este tabloul care înfățișează ruinele unei case din Stalingrad, punct strategic în apărarea orașului. *Decorul comunică toată gravitatea bătăliei, toată importanța momentului și, mai ales, uriașa forță morală a omului sovietic, (...) care domină desfășurarea războiului (s.n.).* Decorurile pictorului E. Kovalenko, prim scenograf al Teatrului Pușkin din Moscova, au pus în evidență importanța enormă pe care scenografia o are în spectacol. *Forța lor de sugestie și valoarea lor artistică depășesc tot ce s-a văzut până acum pe scenele noastre (s.n.).* Decorurile acestui spectacol constituie pentru pictorii noștri scenografi o înaltă școală de realism”²⁰⁹.

Comedia *Crângul de călini* de Al. Korneiciuk a avut premiera la Teatrul Armatei în aprilie 1951. Colhoznicii din spectacol au fost interpretați de Liliana Tomescu, Margareta Butuc-Zincă (cunoscută apoi ca Marga Barbu), Eugenia Bosânceanu, Maria Sandu, Geo Maican, George Demetru, Val. Săndulescu, Sandu Sticlaru. Spectacolul a fost regizat de Alexandru Finți. Iată cum îl cita Valentin Silvestru pe Stalin în cronică sa publicată în *Flacăra*: „Despre această viață plină de bucurie și încredere a oamenilor sovietici îi pomenea tovarășul Stalin scriitorului Demian Bednii într-o scrisoare, spunându-i: «E foarte bine că ești într-o dispoziție plină de voieșie. Filozofia *tristeții universale* (s. I.V. Stalin) nu este filozofia noastră. N-au decât să fie triști cei care părăsesc scena și cei care și-au trăit traiul» (Opere, vol. VI, Editura PMR, p. 299, precizare V.S.)”²¹⁰.

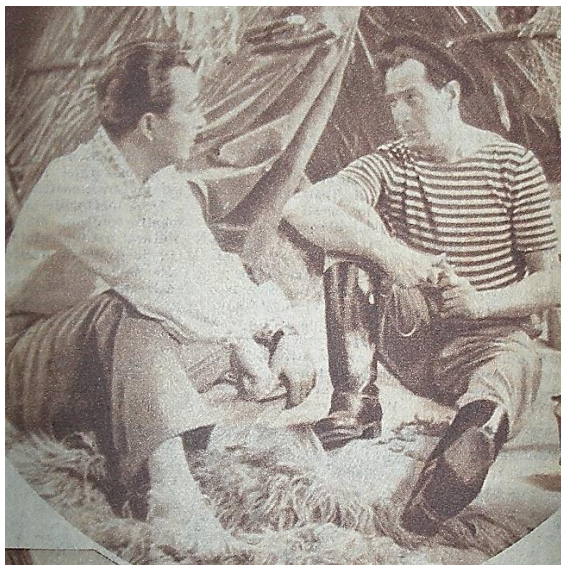

Fig. 55 – Geo Maican și George Demetru în *Crângul de călini* (regia Alexandru Finți).

Fig. 56 – Eugenia Bădulescu.

Poemul lui Octombrie după V. Maiakovski (17 octombrie 1951) și *Micii burghezi* de M. Gorki (30 martie 1952) au fost puse în scenă la nou înființatul Studio al Actorului de Film Nottara (instituție de esență sovietică). În regia lui Gabriel Negry, au recitat din creațiile poetice ale lui Maiakovski toți angajații instituției, dintre care îi amintim pe Eugenia Bădulescu, Tatiana Arsene, Ana Barcan, Angela Chiuaru, Dona Carozzi, Dorina Done, Leontina Ioanid, Yarodara Nigram, Tatiana Popa, Aurelia Vasilescu, Stroe Atanasiu, Liviu Ciulei, Andrei Codarcea, Arcadie Donos, Ion

²⁰⁹ Simion Alterescu, Margareta Bărbuță, „Un important succes în dezvoltarea teatrului nostru”, în *Contemporanul*, 16 martie 1951.

²¹⁰ Valentin Silvestru, „Un model de comedie: *Crângul de călini* de Al. Korneiciuk la Teatrul Armatei”, în *Flacăra*, 12 aprilie 1951.

Focșa, Gheorghe Gîmă, Dinu Ianculescu, Titus Lapteș, Miron Nețea, Vasile Nițulescu, Tudorel Popa, Ionel Țăranu. Scenografia a fost semnată de Marga Ene-Bogdan.

Fig. 57 – Scenă din *Micii burghezi* (regia Sorana Coroamă-Stanca).

În *Micii burghezi*, spectacol regizat de Sorana Coroamă-Stanca, au jucat Eugenia Bădulescu/Ana Barcan/Elena Aramă, Tatiana Iekel/Teodora Anca, Angela Chiuaru/ Francesca Cristian, Natalia Arsene/Elena Negreanu/Tatiana Popa/Neofita Pătrașcu, Leontina Ioanid/ Corina Marcovici, Dona Carozzi, Ion Țucu Gheorghiu, Andrei Codarcea/George Manu, Stroe Atanasiu/Dinu Ianculescu/Miron Nețea, Nicolae Tomazoglu/Gheorghe Gîmă, Ion Focșa/Constantin Dinescu. Oscar Hüttner și Toni Gheorghiu au creat decorurile și costumele.

Fig. 58 – Irina Răchițeanu-Șirianu și George Vraca în *Ruptura* (regia Alexandru Finți).

La Teatrul Armatei, în decembrie 1951, s-a reprezentat *Ruptura* de B. Lavreniev, regizor fiind Alexandru Finți. Au jucat Liliana Tomescu (care debuta într-o carieră de mare strălucire), Irina Răchițeanu-Șirianu, George Vraca, Florin Scărlătescu, Aurel Rogalschi, George Demetru, Sergiu Dumitrescu, George Mazilu, Constantin Breazeanu, George Carabin. Margareta Bărbuță, mereu pe linie, nota: „George Vraca a reușit să învingă rămășițele stilului declamator, care mai apăreau până nu demult în jocul său, și să dobândească simplitatea și naturalitatea eroului teatrului realist”²¹¹.

²¹¹ Margareta Bărbuță, „Cronica teatrală”, în *Glasul Armatei*, 28 decembrie 1951.

Fig. 59 și 60 – Clody Bertola și Ion Manta (stânga) și Mircea Balaban (dreapta; fotografie din colecția Mihai Sarca) în *Liubov Iarovaia* (regia W. Siegfried).

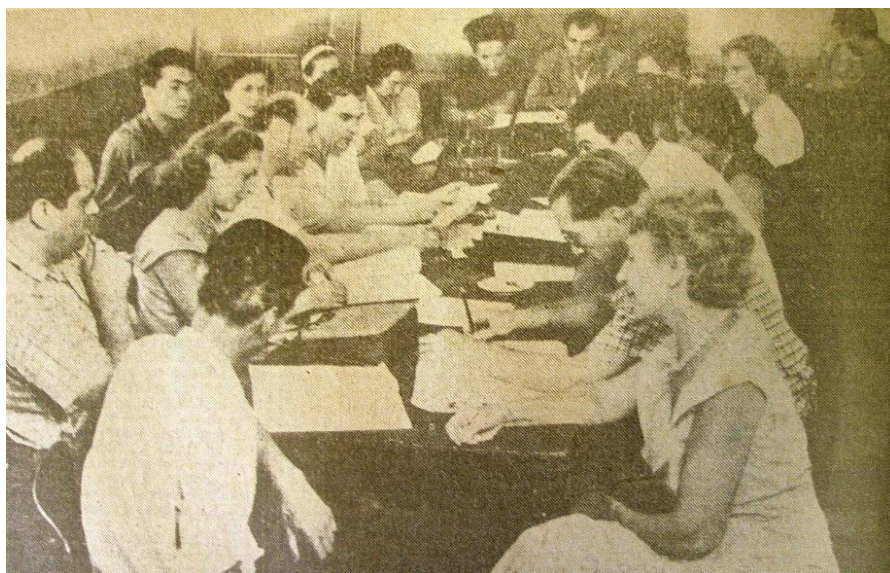

Fig. 61 – Imagine din timpul lecturii piesei *Liubov Iarovaia* (regizor W. Siegfried).

Pe 19 martie 1952, la Teatrul Municipal s-a desfășurat premiera piesei *Liubov Iarovaia* de K. Treniev. Konstantin Treniev (1876–1945) a fost unul dintre scriitorii considerați drept fondatori ai realismului socialist. Creația sa este dominată de piese de teatru care au ca subiect războiul civil rusesc²¹².

W. Siegfried a semnat regia și scenografia spectacolului, în care au jucat Clody Bertola (care era masiv distribuită în repertoriul sovietic), Ion Manta, Nelly Sterian, Octavian Cotescu, Benedict Dabija, Mircea Balaban, Fory Etterle, Boris Ciornei, Paul Sava, Septimiu Sever.

²¹² *Apud* <https://www.oxfordreference.com/display/10.1093/oi/authority.20110803105620872>, pagină web accesată pe 30 august 2023.

Fig. 62 – Scenă din *Fericirea furată* (regizor Nicolae Massim).

Ivan Franko, un alt autor important atașat ideologiei sovietice, a fost introdus în repertoriul bucureștean prin premiera spectacolului *Fericirea furată* la Teatrul Național (3 iunie 1952). Ivan Franko (1856–1916) a fost un scriitor ucrainean, adept al ideilor social-democrate și socialiste. Poeziile, romanele și dramaturgia scrise de I. Franko se subsumează ideologiilor amintite²¹³. În scenografia consilierului sovietic Evgheni Kovalenko și în regia lui Nicolae Massim, în drama populară *Fericirea furată* au jucat Maria Filotti, Elvira Godeanu, Fifi Mihailovici, Ecaterina Nițulescu-Șahighian, Nicolae Bălțățeanu, Costache Antoniu, Mircea Constantinescu, Alexandru Alexandrescu-Vrancea/Sorin Gabor.

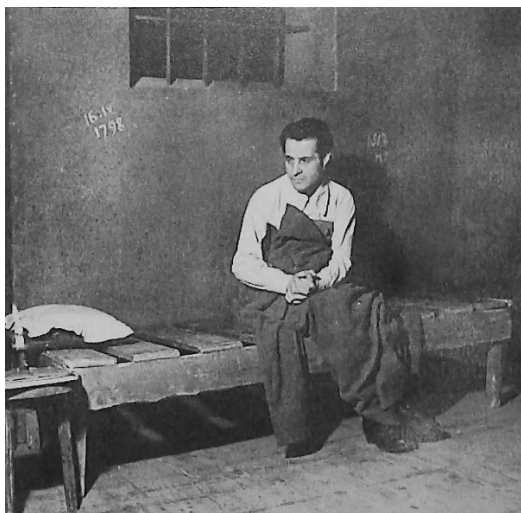

Fig. 62 – Mihai Popescu în *Voi trăi mereu* (regia G. Dem. Loghin).

La Teatrul Muncitoresc C.F.R. au avut loc premierele pieselor *Makar Dubrava* de Al. Korneiciuk (19 septembrie 1952) și *Voi trăi mereu* de I. Buriakovski (18 ianuarie 1953), ambele regizate de G. Dem. Loghin (asistenți de regie fiind Lucian Giurchescu și Horea Popescu). În *Makar Dubrava* au jucat Tamara Buciuceanu-Botez (aflată la începutul unei cariere de mare virtuozitate actricească), Angela Luncescu, Nelly Nicolau-Ștefănescu, Astra Dan, Dody Caian, Aurel Ghițescu, Costin Cristel, Alexandru Cațichi, Constantin Gheorghiu, Alexandru Vasiliu, Mircea Gheorghiu, Nicky Rădulescu. Elena Barlo, Filip Dumitriu și Nicolae Teodoru au

²¹³ Apud https://en.wikipedia.org/wiki/Ivan_Franko, pagină web accesată pe 30 august 2023.

creat costumele și decorurile. În piesa *Voi trăi mereu*, despre jurnalistul comunist ceh Iulius Fučík, rolul titular a fost susținut alternativ de Mihai Popescu și Fory Etterle, alături de care au evoluat Eugenia Zaharia, Marga Anghelescu, Aurel Ghițescu, Constantin Lungeanu, Colea Răutu, Cornel Vulpe.

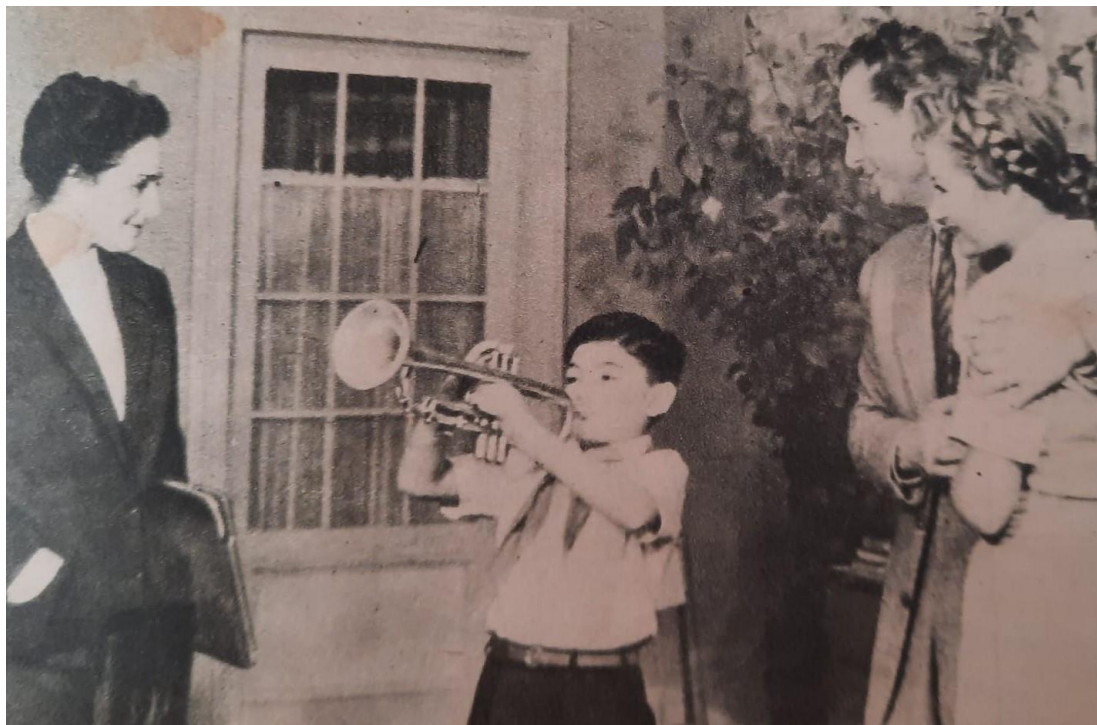

Fig. 64 – Scenă din *Zori deasupra Moscovei*, cu Tanți Cocea în stânga (regia Nicolae Massim; imagine din colecția de programe de sală Lucian Sinigaglia).

La Naționalul bucureștean s-a jucat *Zori deasupra Moscovei* de A. Surov (15 noiembrie 1952) în regia lui Nicolae Massim. Distribuția i-a cuprins pe Tanți Cocea²¹⁴, Sonia Cluceru, Fifi Mihailovici, Ecaterina Nițulescu-Șahighian, Ileana Iordache, Eva Pătrășcanu, Mihai Popescu, G. Ciprian, Ion Iancovescu, Vasile Lăzărescu, Marcel Enescu, Matei Gheorghiu, Sorin Gabor/Emil Liptac. La realizarea spectacolului au contribuit scenografiile Todii Constantinescu, Alexandru Brățășanu și Traian Nițescu.

Spectatorii bucureșteni au putut urmări dramatizarea *Viață nouă* după Anton Makarenko în două montări: prima la Studioul Actorului de Film Nottara (17 noiembrie 1952), în regia lui Marius Popescu, iar cea de-a doua la Naționalul bucureștean (25 septembrie 1953), la a cărei regie au colaborat Traian Nițescu și Virgil Sacerdoțeanu.

La Teatrul Municipal s-au prezentat premierele *Două lagăre* de A. Iakobson (26 noiembrie 1952), în regia lui Ion Olteanu²¹⁵, și *Vassa Jeleznova* de M. Gorki (31 mai 1953),

²¹⁴ Tanți Cocea (1909–1990) a fost actriță de teatru și film. După 1948 a jucat pe scenele Naționalului bucureștean și pe cele ale Teatrului Municipal. A fost una din fițele lui N.D. Cocea și a fost căsătorită cu medicul, profesorul universitar și directorul de spital Panait Sirbu.

²¹⁵ Ion Olteanu a fost regizor de teatru și profesor universitar. A desfășurat o activitate regizorală de peste cinci decenii, montând la Naționalele din Cluj, Craiova și Iași, la Teatrele Municipal și Nottara, la Teatrul German din Timișoara, precum și la teatrele din Reșița, Petroșani, Turda, Pitești, Botoșani, Bacău, Constanța.

spectacol regizat de W. Siegfried. August Iakobson (1904–1963) a fost scriitor. A fost președintele Uniunii scriitorilor estonieni (1939–1940 și 1944–1946), iar între 1950 și 1958 a fost președintele Sovietului suprem al Estoniei²¹⁶.

Fig. 65 și 66 – Lucia Sturdza- Bulandra, Ileana Predescu, Beate Fradanov și Clody Bertola în *Vassa Jeleznova* (regia W. Siegfried).

În *Două lagăre* protagoniști au fost Beate Fredanov și Nicolae Sireteanu, scenografia fiind semnată de Nicolae Savin²¹⁷.

În *Vassa Jeleznova* au jucat Lucia Sturdza-Bulandra, Ileana Predescu, Beate Fredanov, Clody Bertola, Nelly Sterian/Ana Negreanu, Emilia Predescu-Manta, Aurora Șotropa, Ștefan Ciubotărașu, Ion Manta, George Mărutză, Benedict Dabija/Octavian Cotescu, Nae Ștefănescu.

De partea cealaltă de A. Barianov s-a reprezentat în premieră la Teatrul Armatei în septembrie 1953. Regizor a fost George Rafael²¹⁸, acesta fiind unul din spectacolele care au deschis interesantul său parcurs artistic. Distribuția spectacolului poate fi văzută în fig. 67. Se remarcă din adnotarea existentă în programul de sală fotografiat faptul că spectacolul se mai juca încă în 1962, deci la nouă ani de la premieră. De aici rezultă că tema piesei, care viza luptele dintre armatele sovietice și japoneze din cel de-al Doilea Război Mondial, li se părea spectatorilor interesantă (fapt paradoxal, pentru că afirmam la începutul studiului de față că era puțin probabil ca războaiele sovietice să-i intereseze pe spectatorii români) și/sau spectacolul era bine montat și jucat.

²¹⁶ Apud https://en.wikipedia.org/wiki/August_Jakobson, pagină web accesată pe 30 august 2023.

²¹⁷ Nicolae Savin a fost scenograf de teatru. A creat costume și decoruri în special pentru Teatrul Municipal și pentru Teatrul din Pitești.

²¹⁸ George Rafael a fost regizor de teatru. A debutat ca actor și a desfășurat o substanțială carieră regizorală la Teatrul Armatei/ Nottara. A fost căsătorit cu actrița Ileana Predescu.

DE PARTEA CEALALTĂ

*Wizovat
in programul de sală
28 mai 1962
Sey*

Piesă în 3 acte (13 tablouri)

de ANATOLII BARIANOV

Traducere: EMMA BENIUC

DISTRIBUȚIA:

Colonel Baturin	FLORIN STROE
Maior Ignatiev	ION PUNEA
Locotenent Nicolaeva	SANDA BANCILĂ
Locotenent Denisov NAPOLION CSANIK	SANDU STICLARU
Boldiriev	GEORGE BUZNEA
Mudzimura	A. FERRAT
Suguyama	TONI ZAHARIAN
Prejdețki	GEORGE SION
Kislov	VIRGIL VASILESCU
Fedoseev	VASILE LUCIAN
Katia	NATAȘA NICOLESCU
Niețvetaiev	CONST. BREZEANU
Ina Lavrova	MAGDALENA BUZNEA
Vizitatorul necunoscut	AL. CLONARU
Medicul militar	VASILE LUPU
Sergent Sașa	GEORGE ȚURCANU
Sergent Zaharov	PAUL NADOLSKI
Cintăreața	YVONNE DEMETRIAD

Decoruri și costume: **ION IPSER și LIDIA RADIAN**

Asistent regie: ECATERINA SCHÖN

Sufleuri: ALICE PUNEA Regia de culise: ILIE TRAIAN

Ilustrația muzicală: E. HINCEANU

Peruci, machiaj: G. GAȘCU

Regia: **GEORGE RAFAEL**

Fig. 67– Distribuția spectacolului *De partea cealaltă* (program de sală din colecția Lucian Sinigaglia).

Fig. 68 – Irina Răchițeanu-Șirianu și Colea Răutu
în *Sfârșitul escadrei* (regia N.Al. Toscani).

La Teatrul Muncitoresc C.F.R., spectacolele *Viața începe din nou* de V. Sobko (2 mai 1953) și *Sfârșitul escadrei* de Al. Korneiciuk (10 februarie 1954) au fost regizate de N.Al. Toscani. Din distribuția premierei bucureștene cu *Viața începe din nou* au făcut parte actorii Tamara Buciuceanu-Botez, Marga Anghelescu, Luiza Derderian-Marcoci, Zoe Anghel-Stanca, Elvira Petreanu, Alexandra Ianu, Kitty Gheorghiu-Mușatescu, Dori Nichita, Colea Răutu, Constantin Gheorghiu, Nicky Rădulescu, Dinu Macedonski, Constantin Lungeanu, Stelian Mihăilescu, Nicolae Popescu. În fruntea spectacolului *Sfârșitul escadrei* a fost distribuită Irina Răchițeanu, care devenise o veritabilă efigie a repertoriului sovietic, de vreme ce îl juca în mai multe teatre. Partenerii acestei talentate artiste (căci talentul ei este incontestabil) au fost Colea Răutu, Constantin Lungeanu, Nicolae Popescu, Traian Dănceanu, N.N. Matei, Aurel Ghițescu, Ion Aurel Manolescu, Dinu Macedonschi, Costin Cristel, Constantin Gheorghiu.

Fig. 69 – Scenă din *Floarea purpurie*. (regia Miron Niculescu).

Spectacolul pentru copii bazat pe piesa *Floarea purpurie* de I. Brausevici și L. Karnauhova a avut premiera pe 20 octombrie 1953 la Naționalul bucureștean. Regizor a fost Miron Niculescu, care i-a avut ca asistenți pe Radu Penciulescu și pe Mihai Radoslavescu. Elvira Postolache și Todi Constantinescu au semnat costumele și decorurile. Printre actorii care au jucat îi amintim pe Marietta Anca/Fifi Mihailovici, Eva Pătrășcanu/Tina Ionescu, Carmen Stănescu/Anca Șahighian, Silvia Dumitrescu-Timică/Ecaterina Nițulescu-Șahighian, Emil Botta, G. Ciprian/Emil Liptac, Ion Manu/ Nicolae Enache.

Prin montarea spectacolului *Familia* de I. Popov la Studioul Actorului de Film Nottara (20 ianuarie 1954), se reprezenta prima piesă ce a putut fi văzută la București care-l avea ca personaj pe Lenin. Regia a fost semnată de trei regizori tineri: Sorana Coroamă-Stanca, Rodica Gheorghiu și Liviu Ciulei. Doris Jurgea, Lidia Pincus și Tony Gheorghiu au creat scenografia. Rolul „celui mai mare învățat al popoarelor” a fost susținut de Stamate Popescu, un actor care avea să aibă o carieră lipsită de orice strălucire. Parteneri i-au fost Marietta Sadova, Corina Constantinescu, Natalia Arsene, Paula Elian, Irina Dall, Nicolae Neamțu-Ottonel, Iurie Darie, Stroe Atanasiu, Titus Lapteș, Ion Țucu Gheorghiu, Emanoil Petruț, Ion Lucian.

Pe 9 mai 1954 la Teatrul Municipal s-a montat piesa *Dragoste în zori de zi* de Iaroslav Galan, spectacol despre care nu deținem nicio informație.

Fig. 70 – Scenă din *Maşenka*. (regia George Rafael.).

La Teatrul Armatei s-a montat *Maşenka* Al. Afighenov (iulie 1954) cu două distribuții diferite, în mare măsură, fiecare dintre ele fiind îndrumate de regizori diferiți: George Rafael și Val. Săndulescu. George Rafael a colaborat cu Nineta Gusti/Liliana Tomescu, V. Maximilian, Migry Avram-Nicolau, Maria Sandu, Natașa Nicolescu, Sergiu Dumitrescu, Lucian Dinu, Nucu Păunescu, iar Val. Săndulescu a colaborat cu Lia Pop-Fărcășan, V. Maximilian, Migry Avram-

Nicolau, Florin Scărlătescu, Gheorge Cîmpeanu, Geo Maican. Tema era „forța morală a omului sovietic și strânsa legătură existentă între generații”²¹⁹.

Tamara Buciuceanu-Botez²²⁰ a fost protagonista spectacolului *Tania* de A. Arbuzov montat la Teatrul Muncitoresc C.F.R. (7 noiembrie 1954). I-au fost parteneri Marga Anghelescu, Victoria Medeea, Moscu Alcalay, Constantin Gheorghiu, Costin Cristel, Ion Aurel Manolescu, Constantin Lungeanu. Regia a fost semnată de Marin Iorda, iar scenografia i-a avut ca autori pe Elena Barlo și pe Traian Cornescu.

La Teatrul Național din București s-au reprezentat *Pulberea argintie* de A. Iakobson (18 aprilie 1954) și *Liceenii* de K. Treniov (18 septembrie 1954). Elena Galaction, Eva Pătrășcanu, Silvia Fulda, Cristina Bugeanu, Nicolae Bălțățeanu, Aurel Munteanu, Nicolae Brancomir, Ion Iancovescu au jucat în primul spectacol, în regia lui Traian Nițescu. În cel de-al doilea spectacol, regia a fost semnată de Iulian Nețulescu și Virgil Sacerdoțeanu, printre interpreți figurând Tina Ionescu, Ariana Olteanu, Eva Pătrășcanu, Matei Gheorghiu, Jenică Constantinescu, Ion Manu, Mircea Constantinescu.

Fig. 71 – Tamara Buciuceanu-Botez, protagonista spectacolului *Tania*.

Fig. 72 – Geo Barton, Ana Dorneanu, Olga Tudorache, Doina Tuțescu, Vasile Nițulescu, Eugenia Marian și Nicolae Motoc în *Ani de pribegie* (regia Constantin Sincu).

²¹⁹ *Apud* Claudia Dimiu, Daria Dimiu, *Op. cit.*, p. 66–67.

²²⁰ Tamara Buciuceanu-Botez (1929–2019) a fost actriță de teatru și film. A jucat la Teatrul Muncitoresc C.F.R., la Teatrul de Comedie, la Teatrul de Operetă, la Teatrul Bulandra și la Naționalul bucureștean.

Ani de pribegie de A. Arbuzov a avut premiera în iunie 1955 la Teatrul Tineretului. Aleksei Arbuzov (1908–1986) a fost unul dintre cei mai jucați dramaturgi sovietici²²¹, ale cărui piese au depășit, de multe ori, cadrul estetic strâmt al realismului socialist. *Ani de pribegie* s-a jucat în regia lui Constantin Sincu, cu Olga Tudorache, Doina Tuțescu, Eugenia Marian, Ana Dorneanu, Vasile Nițulescu, Geo Barton și Nicolae Motoc. „Arbuzov scoate în evidență o trăsătură dominantă, tipică, a omului sovietic: altruismul, opus egoismului burghez”²²².

Fig. 73 – Scenă din *O chestiune personală*.

La Naționalul bucureștean, *O chestiune personală* de Al. Stein (24 decembrie 1955) a fost montat de Sică Alexandrescu, în scenografia semnată de Gabriela Nazarie²²³ și Alexandru Brătășanu. Printre interpreți au fost Tanți Cocea, Aura Buzescu²²⁴, Marietta Deculescu²²⁵, Eva Pătrășcanu²²⁶, Costache Antoniu, Marcel Anghelescu, Radu Beligan, Ion Finteșteanu²²⁷, Nicolae Brancomir²²⁸. În cronică sa, V. Mîndra nota: „(Cititorii) vor întâlni personaje care discută cu aprindere pe scenă despre problemele de zi cu zi ale vieții noastre. Dar nu despre cele mai mărunte, ci – dimpotrivă – despre marile dezbateri ale epocii contemporane”²²⁹.

²²¹ Apud https://ro.wikipedia.org/wiki/Aleksei_Arbuzov, pagină web accesată pe 30 august 2023.

²²² V. Spătaru, „Note teatrale. Ani de pribegie de Alexei Arbuzov”, în *Gazeta literară*, 14 iulie 1955.

²²³ Gabriela Nazarie a fost artist plastic. A creat în special costume pentru spectacolele Teatrului Național din București. A fost căsătorită cu scenograful și regizorul Traian Nițescu.

²²⁴ Aura Buzescu (1884–1992) a fost actriță și profesoară universitară. A desfășurat o carieră magnifică, în special la Teatrul Maria Ventura și la Naționalul bucureștean. A fost căsătorită cu Alexandru Buzescu, care, după studii artistice și economice, s-a remarcat ca om de afaceri și administrator de teatru.

²²⁵ Marietta Deculescu (1909–2004) a fost actriță de teatru. Începând din 1948 a apărut în exclusivitate, jucând cu mare sensibilitate, în registre diverse, pe scenele Teatrului Național din București.

²²⁶ Eva Pătrășcanu a fost actriță de teatru și film și profesoară universitară. A jucat pe scena Naționalului bucureștean. A fost căsătorită cu actorul și profesorul universitar Marcel Anghelescu.

²²⁷ Ion Finteșteanu (1899–1984) a fost actor de teatru și film, regizor și profesor universitar. A fost căsătorit cu actrița Fifi Mihailovici, cu balerina Edith Brejan și cu actrița Janina Tomescu.

²²⁸ Nicolae Brancomir (1904–1991, numele său adevărat fiind Nicolae Turculeț) a fost actor de teatru. Cariera sa de-o viață a fost legată în exclusivitate de Teatrul Național.

²²⁹ V. Mîndra, „Cronica dramatică. *O chestiune personală* de Al. Stein”, în *Gazeta literară*, 12 ian. 1956.

Prezenta trecere în revistă a spectacolelor care porneau de la piese sovietice se încheie la începutul anului 1956, moment în care în viața teatrală românească au început discuțiile depre reteatralizare. Vom vedea într-o dezbateră ulterioară care va fi conjuncția dintre acest tip de repertoriu și fenomenul teatral amintit.

În numărul următor al revistei ne vom ocupa de noua dramaturgie românească apărută după 23 august 1944 și pusă în scenă în teatrele bucureștene.

